

**ACADEMIA
ROMÂNĂ**

**FUNDAȚIA EUROPEANĂ
TITULESCU**

**MINISTERUL
AFACERILOR
EXTERNE**

Sesiunea omagială consacrată împlinirii a

125 DE ANI DE LA NAȘTEREA LUI NICOLAE TITULESCU

**16 martie 2007
Aula Academiei Române**

**FUNDAȚIA EUROPEANĂ TITULESCU
București, 2007**

Coperta: Octavian Penda
Tehnoredactor: Ofelia Coșman
Redactor: Delia Răzdolescu

**Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
125 DE ANI DE LA NAȘTEREA LUI NICOLAE
TITULESCU. SESIUNE OMAGIALĂ (2007 ; BUCUREȘTI)**

**Sesiunea omagială consacrată împlinirii a 125 de ani
de la nașterea lui Nicolae Titulescu : București, 2007. -**

București: Editura Fundația Europeană Titulescu, 2007

ISBN 978-973-87148-6-1

94(498)"19" Titulescu,N.

929 Titulescu,N.

© Toate drepturile asupra prezentei ediții aparțin
FUNDAȚIEI EUROPENE TITULESCU, 2007

ISBN 978-973-87148-61

Sesiunea omagială consacrată împlinirii a

**125 DE ANI DE LA NAȘTEREA
LUI NICOLAE TITULESCU**

16 martie 2007

Aula Academiei Române

*Cuvânt de deschidere*¹

Academia Română sărbătorește astăzi sub cupola sa, împreună cu Ministerul Afacerilor Externe și cu Fundația Europeană Titulescu, fundație sub „responsabilitatea morală și științifică a Academiei Române”, 125 ani de la nașterea lui Nicolae Titulescu. Profesor universitar, avocat, parlamentar, diplomat, ministru, om de cultură, membru al Academiei Române, Nicolae Titulescu a fost o personalitate copleșitoare prin tot ce a făcut în slujba țării pe care a slujit-o cu devotament.

Nicolae Titulescu s-a născut la 16 martie 1882 la Craiova și s-a stins în exil, la 17 martie 1941, la Cannes.

A studiat dreptul la Paris unde și-a susținut doctoratul în 1905. Revenit în țară, a funcționat ca profesor la Facultatea de Drept din Iași între 1904–1909 și apoi la Facultatea de Drept din București. Ca avocat, în 1907 s-a oferit să apere gratuit pe țărani din Dolj în procesele care au survenit după răscoală.

A fost ministru de finanțe (1917–1918, 1920–1921), ministru al Afacerilor Străine (1927–1928, 1932–1936), dar a strălucit mai ales ca diplomat, carieră pe care a început-o ca ministru plenipotențiar al României la Londra (1921–1927; 1928–1932) și a continuat-o ca reprezentant al României în mai multe organisme internaționale.

Nicolae Titulescu a fost un adevărat diplomat european, semnând mai multe tratate istorice, printre care Pactul de Organizare

¹ Alocuțiune rostită de acad. Ionel Haiduc, președintele Academiei Române, la Sesiunea omagială consacrată împlinirii a 125 de ani de la nașterea lui Nicolae Titulescu, organizată sub auspiciile Academiei Române, Ministerului Afacerilor Externe, Fundației Europene Titulescu, în Aula Academiei Române, 16 martie 2007.

a Micii Înțelegeri (1933), Convenția de la Londra de definire a agresiunii (1933), Tratatul de amicitie, neagresiune, arbitraj și conciliațiune cu Turcia (1934), Pactul Înțelegerii Balcanice (1934) și altele.

A desfășurat o excepțională activitate în cadrul Societății Națiunilor ca delegat permanent al României. Alegerea sa ca președinte al Adunării Societății Națiunilor (la a XI-a sesiune ordinară din 1930 și la a XII-a sesiune ordinară din 1931) ilustrează prestigiul internațional de care s-a bucurat. Adăugăm și funcțiile de vicepreședinte (1927) și apoi președinte (1934) al Academiei Diplomatice Internaționale de la Paris, președinte al Societății Internaționale de Filologie, Științe și Arte Frumoase, membru în Comisia de Cooperare Intelectuală de la Geneva și de membru al Curții Permanente de Arbitraj de la Haga, pentru a înțelege mai bine dimensiunea internațională a personalității sale.

În activitatea sa diplomatică și ca participant la conferințele internaționale antebelice, de exemplu Conferința Internațională de la Haga (1929), Conferința de dezarmare de la Geneva (1932) și Conferința Balcanică de la București (1932) s-a străduit să promoveze măsuri care să asigure pacea pe continent. A fost descris ca „orator al păcii” sau „soldat al păcii”. Din păcate istoria a vrut să fie altfel și se știe ce a urmat.

Nicolae Titulescu a fost Doctor *Honoris Causa* al universităților din Atena și Bratislava. Academia Română l-a înscris în rândurile sale ca membru de onoare (31 mai 1930) și membru titular (28 mai 1935). Este locul aici să reproducem un citat despre rolul oamenilor de știință: „*Concluzia la care am ajuns, după 14 ani în diverse funcții ministeriale este că politica n-ar putea să fie făcută în zilele noastre fără știință, și că prima datorie a omului de stat este de a se asocia omului de știință, pentru a înainta împreună pe drumul indicat de dreptul moral*” (1933). Oare aceste cuvinte nu sunt valabile și astăzi?

Despre activitatea multilaterală a lui Nicolae Titulescu vor vorbi aici personalități mult mai competente. Evocarea personalității lui Nicolae Titulescu nu poate fi desprinsă de evocarea istoriei țării sale, în cartea căreia a scris pagini de glorie. Vom asculta cu mult interes aceste prezentări care cinstesc astăzi memoria marelui om de stat.

Locul lui Nicolae Titulescu în istoria națională¹

România exista de mai puțin de un sfert de veac atunci când Nicolae Titulescu a văzut lumina zilei, la Craiova, în ziua de 4 martie 1882. Fiu de avocat și de om politic local, mama sa fiind o nepoată a lui Theodor Aman, dintr-o familie fruntașă a Olteniei, el s-a născut în timpuri faste pentru țara sa. Prin abila și inteligenta dubla alegere a lui Alexandru Ioan Cuza, rezultată dintr-un compromis istoric, dar înscriindu-se în fapt într-un proces natural al vremurilor, statul național luase ființă. Urmasse cea de-a doua modernizare, apoi aducerea prințului străin dorit de Adunările ad-hoc, iar în 1877 proclamarea neatârării. Confințită prin eficiența participare la război a armatei și recunoscută ca independentă de concertul marilor puteri la San Stefano și la Berlin, România fusese apoi înălțată în rang de la principat la regat, din nou cu consensul marilor puteri în acea vreme în Europa aproape exclusiv monarhice.

Schimbarea la față a României se desfășura aproape miraculos, este drept lumea satelor rămânând însă în urma ritmului de creștere a modernității urbane. În vremea copilăriei și a tinereții lui Titulescu acest proces istoric a continuat, țara dezvoltându-se sub înțeleapta domnie a lui Carol I. De asemenea, năzuințe și vise, care păreau utopice mai înainte, privind întregirea hotarelor în limitele ființării națiunii, au trecut treptat din ce în ce mai accentuat la ordinea zilei. Nicolae Titulescu el

¹ Alocuțiune rostită de acad. Dan Berindei, vicepreședinte al Academiei Române, la Sesiunea omagială consacrată împlinirii a 125 de ani de la nașterea lui Nicolae Titulescu, organizată sub auspiciile Academiei Române, Ministerului Afacerilor Externe, Fundației Europene Titulescu, în Aula Academiei Române, 16 martie 2007.

însuși a aparținut generației celor care aveau să aibă drept țel suprem al vieții lor această desăvârșire a României.

Elev strălucit, a plecat apoi la Paris, pentru studii juridice. S-a dovedit a fi un student deosebit, obținând și premiul Ernest Beaumont, ceea ce i-a conferit statutul de laureat al Facultății de Drept. Șederea în Franța timp de o jumătate de deceniu i-a marcat profund personalitatea. Ca și pașoptiștii, cu o jumătate și mai bine de veac mai înainte, Titulescu a dobândit nu numai învățătură, ci s-a integrat și modulii de viață și comportament, ceea ce l-a ajutat întreaga viață a fi un om care, iubindu-și și slujindu-și cu ardoare patria, să aparțină întregii umanități.

Reîntors în țară, s-a înscris în barou, dar, totodată, a ales și cariera didactică universitară. Din 1904 și până în 1909 a fost profesor de drept civil la Universitatea din Iași. Unind darul său oratoric cu știința și pasiunea a știut să transmită tinerilor săi studenți cunoștințe, dar mai ales să le trezească interesul; „cursul, spunea el, are un scop: să vă facă curioși!“ În paralel, a profesat cu strălucire avocatura, afirmându-se prin capacitatea sa, dar și prin cinste. După o tentativă eșuată din 1907 de a fi ales în Parlament, a reușit acest lucru în 1912. Ca deputat l-a impresionat pe Take Ionescu cu darul său oratoric. „Un mare, un extraordinar talent s-a ridicat la tribuna românească“, avea să exclame acesta! Cariera politică îi era deschisă, dar Titulescu își avea propriile reguli și el a evitat o înregimentare prea accentuată, chiar și față de conservatorii democrați în rândurile cărora intrase. Înzestrarea sa era desăvârșită, vaste cunoștințe, cunoașterea la perfecție a patru limbi și mai ales o rară capacitate de comprehensiune și dăruire către cei în mijlocul cărora trăia. „Românul, scria el în 1904, cuvinte și astăzi valabile, va figura cu strălucire în concertul european intelectual; pentru aceasta nu trebuie nici războaie, nici multă dibăcie politică, ci numai muncă“. În 1907 fusese preocupat de chestiunea țărănească, considerând-o îndrituit ca „arzătoare“, scrisese critic despre „absurdul repartiției noastre funciare“ și totodată pledase pentru introducerea votului universal. Titulescu era un înainte mergător, un om al progresului națiunii sale.

Jurist înzestrat, ilustrându-se ca profesor și apărător excelent al cauzelor ce i se încredințau în justiție, el s-a dovedit totodată un tânăr om politic de mare viitor. La 35 de ani, în momentele deosebit de grele ale țării din vara anului 1917 i s-a încredințat

sarcina de ministru de Finanțe pe care n-a exercitat-o decât vreo șase luni, pentru a reveni apoi în aceeași funcție doi ani mai târziu. De data aceasta, el a putut da măsura capacității sale procedând la o reformă integrală a finanțelor, în care a avut în vedere marile schimbări social-politice ce aveau loc, dar și procesul de desăvârșire a unității statale, când se cereau unificate patru sisteme fiscale. În reforma pe care a efectuat-o a pus accentul pe impozitele directe, a aplicat principiul progresivității, munca a impozitat-o cu 16%, capitalul cu 40%, iar capitalurile îmbogățitorilor de război cu 70%, succesiunile mari și ele au fost impozitate cu 30% — tot atâtea lecții pentru timpurile noastre! Important a fost și felul în care și-a justificat reforma, arătând că studiasse mecanismele financiare unei serii de state pe timp de două veacuri, culegând învățăminte pentru reforma sa. Oare astăzi câți oameni politici sunt capabili de un atare exercițiu intelectual! Nu întâmplător Nicolae Iorga avea să califice reforma fiscală a lui Titulescu drept unul din „lucrurile mari” realizată de un „om adevărat”, care — spunea Iorga — nu se va rușina pentru ceea ce înfăptuise „nici înaintea contemporaneității, nici înaintea istoriei”.

Destinul lui Titulescu avea să se găsească însă dominant realizat în alt domeniu, cel al politicii externe și al activității diplomatice. În vara anului 1918 plecase la Paris și din septembrie 1918 el acționase deosebit de eficient în cadrul Consiliului Național Român. Prin conferințe, articole, scrisori și contacte câștigase o experiență deosebită și se făcuse cunoscut în cercurile politico-diplomatice ale Occidentului. Doi ani mai târziu, în primăvara lui 1920, generalul Averescu voise să încredințeze lui Take Ionescu sarcina de prim delegat la Conferința Păcii, dar acesta cedase funcția lui Titulescu, care avea să-și pună semnătura la 4 iunie 1920 pe tratatul de la Trianon ca prim reprezentant al țării sale. Preluând din nou Ministerul Finanțelor peste câteva săptămâni, când, cum am amintit, se străduise să asigure redresarea finanțelor și totodată să le organizeze în cadrul Marii Români, prin forța împrejurărilor, el și-a continuat și activități de natură externă, conducând delegațiile românești la conferințele de la Spa și Bruxelles dedicate problemei reparațiilor ori negociind împrumuturi externe.

În 1922 a fost numit ministru plenipotențiar în Anglia și totodată și reprezentant permanent al României la Societatea Națiunilor. Au urmat 14 ani în care Titulescu a reprezentat cu o rară eficiență țara sa în domeniul diplomației, al relațiilor externe. Activitatea diplomatică el avea s-o definească în 1924: „Nu este o sinecură agreabilă, cum își închipuie unii, ci un loc de grea muncă și și mai grea răspundere”. Și-a împărțit timpul între legație și Geneva, sediul Societății Națiunilor, dar totodată au fost anii în care s-a impus ca unul dintre cei mai marcanți diplomați ai continentului. Ușile de la Foreign Office și de la Quai d’Orsay i-au fost în permanență deschise, devenind nu numai prietenul, ci și sfătuitorul celor mai de seamă personalități din lumea politico-diplomatică a celor două mari puteri occidentale.

Din iunie 1927 și până în iunie 1928 a fost ministru de Externe în guvernul liberal – întrerupând pentru un an șederea sa în Occident – și din nou va fi ministru în 1932, în cadrul guvernului național-țărănesc Maniu pentru a păstra demnitatea în continuare, până în august 1936, și în timpul guvernării liberale. S-a ferit pe cât a putut de o înregimentare politică și ar fi vrut să devină un ministru de Externe permanent. Atunci când, în două rânduri, în 1931 și în 1932, regele Carol II i-a propus înalta funcție de prim-ministru, tentativele au eșuat deoarece Titulescu dorise să strângă în guvernul său reprezentanți ai tuturor partidelor din aceeași dorință de neînfeudare unilaterală. Ca ministru de Externe, el ceruse în 1928 ca departamentul său să nu fie „un salon”, ci „un stup de albine harnice”. Motivația o dădea patru ani mai târziu: „Politica externă a unei țări nu se face nici cu improvizații, nici cu prezumții”.

Titulescu s-a considerat „soldat al țării” sale „în tranșeele păcii”, activitatea sa fiind închinată „numai României”, dar, totdeodată, a fost omul de largă viziune, deschis către ansamblul națiunilor lumii. „Vrem să fim prietenii tuturor națiunilor, arăta el în 1934, dar – adăuga el, ca un memento de care s-a cam uitat – în treburile noastre nu primim ca stăpâni decât pe noi înșine”. A crezut în „marea armonie universală”, a crezut în Societatea Națiunilor, „flacăra speranței dacă nu lumina de la Geneva”, cum o definea în 1930. A militat pentru universalitatea acesteia, mai ales că potrivit convingerilor sale „în ciuda fruntariilor, în ciuda divergențelor, omenirea formează un singur trup”. În ceea ce

privea relațiile dintre state, s-a pronunțat în 1929 pentru „o asociație voluntară a unor state libere, cu obligațiunea de a se supune legilor stabilite de ele, în însăși virtutea propriei lor suveranități”. De asemenea, „principiul egalității statelor” l-a proclamat ca o lege de fier a acțiunilor de politică externă pe care le-a desfășurat. A știut ca nimeni altul să aibă comportamentul unui senior al domeniului pe care-l slujea, impunând respect și admirație. Edourd Herriot spunea despre el: „Acest ministru al unei țări mici face politică în stil mare. Ce om uimitor!” Prin comportamentul său a impus să fie considerat de bărbații de stat ai Franței și ai Marii Britanii ca un partener, căruia ei îi solicitau uneori sprijin pentru a-și rezolva situații delicate și chiar divergențe între ei.

Titulescu credea în forța negocierii, el fiind un negociator dur și suplu în același timp, știind să lase totdeauna o poartă deschisă pentru un compromis constructiv. „Nu cunosc limită în setea mea de înțelegere cu alții”, spunea el în 1935. A slujit pacea, dezarmarea, securitatea colectivă, respectul tratatelor, cooperarea internațională, a fost preocupat de buna înțelegere cu statele vecine, a fost un devotat al Micii Înțelegeri și al Înțelegerii Balcanice – Litvinov a spus odată „Dacă Roosevelt este președintele Statelor Unite ale Americii de Nord, Titulescu este președintele Statelor Unite ale Europei de Est!” De asemenea, Titulescu s-a arătat intransigent în aplicarea legilor internaționale, mai ales când au avut loc agresiuni. În 1934 a propus să se încheie o convenție internațională pentru sancționarea statelor complice ale terorismului! Îl interesa și asigurarea unui climat internațional propice bunei înțelegeri între state, care să slujească pacea, văzută de el ca „un fenomen al mișcării”, deci ca rezultatul unei acțiuni constante și în această privință el vorbea în 1935 de „dezarmarea morală”, având ca obiectiv „revizuirea cărților de școală în scop de a dezvolta în tineret spiritul de solidaritate internațională”. Cât de actual este și astăzi Titulescu!

Titulescu a izbutit să se impună lumii contemporane lui, fiind acceptat ca o personalitate de dimensiuni deosebite. A fost unul din fondatorii Academiei Diplomatice Internaționale de la Paris, a vorbit în 1929 la Reichstagul din Berlin despre *Dinamica păcii*, a fost ales în două rânduri, succesiv, aproape cu unanimitatea voturilor, președinte al adunării generale a Societății Națiunilor

(caz unic în istoria acestei instituții!), a ținut o conferință la Cambridge în 1930 despre progresul ideii de pace, pentru ca, după înlăturarea lui în 1936, să fie invitat să vorbească în 1937 la Camera Comunelor, la Oxford și Cambridge, ori la Institutul regal pentru afaceri externe de la Londra, iar Universitatea de la Bratislava i-a acordat titlul de doctor *honoris causa*. Academia Română îl alesese ca membru de onoare în mai 1930, iar ca membru titular în mai 1935.

Acest „ministru al Europei“, acest „academician al păcii“, cum l-a definit un președinte al Academiei Diplomatice Internaționale, slujitor credincios al păcii europene și mondiale, acest intelectual multilateral, surprinzător și cuceritor, juristul, profesorul, dar și finanțistul și mai ales diplomatul, stăpânit cu împătimitire de pasiune nemărginită pentru țara sa, dar având ochii larg deschiși către omenire, ocupă un loc unic și de marcantă importanță printre marii bărbați dăruiți umanității de români. Prin gândul și fapta sa el este mai departe lângă noi, sfātuindu-ne și nu rareori dojenindu-ne. Îi datorăm cinste și respect!

Nicolae Titulescu – arhitect al diplomației românești¹

Domnule președinte al Academiei Române,
Domnule vicepreședinte al Academiei Române,
Domnule președinte al Fundației Europene Titulescu,
Distinși invitați,

Participăm astăzi la un eveniment remarcabil – marcarea a 125 de ani de la nașterea marelui diplomat și om politic Nicolae Titulescu. Departe de a consemna o simplă aniversare, omagiem de fapt drumul prin vremuri al unei prestigioase personalități, care, așa cum îl descria Savel Rădulescu, „și-a pus toată pasiunea pentru organizarea unei lumi mai bune, a unei păci durabile, îmbinând idealul de mâine cu realitatea de azi, într-o activitate fecundă prin constanța și luciditatea ei”.

Nu cred că mai este cazul, pentru a-l evoca pe Nicolae Titulescu, să refacem traseul vieții și operei sale, date fiind intervențiile remarcabile ale antevorbitorilor; deși valențele acestei personalități excepționale nu vor fi niciodată îndeajuns de subliniate. Consider însă că este mai potrivită reliefaarea celor mai importante aspecte din activitatea organizațională internă a ministrului de Externe Nicolae Titulescu; mă voi referi la actualitatea viziunii sale privind dezvoltarea instituțională a Ministerului Afacerilor Străine.

¹ Alocuțiune elaborată de Valentin Naumescu, secretar de stat în Ministerul Afacerilor Externe, pentru Sesiunea omagială consacrată împlinirii a 125 de ani de la nașterea lui Nicolae Titulescu, organizată sub auspiciile Academiei Române, Ministerului Afacerilor Externe, Fundației Europene Titulescu, în Aula Academiei Române, 16 martie 2007. Textul a fost prezentat de Lucian Leuștean, secretar general al Ministerului Afacerilor Externe, în lipsa din țară a domnului Valentin Naumescu.

„Meseria de diplomat“ — ca să parafralez o sintagmă folosită de Henri Irénée Marrou — „meseria“ de observator, negociator și facilitator privilegiat al relațiilor din sistemul internațional a cunoscut în România interbelică un progres fără precedent.

În timpul celor două mandate ca ministru de Externe, între anii 1927–1928 și 1932–1936, Nicolae Titulescu a manifestat o statornică preocupare pentru constituirea unui corp diplomatic profesionist, de elită, recomandat exclusiv de virtuțile intelectuale, profesionale și morale.

În acest spirit, la 1 august 1927, puțin după prima numire în funcție, Nicolae Titulescu înainta un proiect de reorganizare și restructurare a Ministerului Afacerilor Străine, prin care principalele direcții din administrația centrală se specializau strict, în scopul eficientizării activității.

Prin ce se individualiza modernizarea instituțională propusă? În primul rând, prin măsurile luate în ultima parte a aceluiași an, când s-a creat Diviziunea economică, iar Direcțiile afaceri consulare și afaceri comerciale au fost comasate. Se asuma astfel o abordare corelativă a problemelor politice și economice, urmărindu-se cooperarea și o exprimare unitară a punctelor de vedere românești privind domeniile economic și financiar, în cadrul Ligii Națiunilor, ori al altor organisme de profil.

„Era un mare jurist — spunea Antoine F. Frangulis despre Nicolae Titulescu — și avea viziunea viitorului, întocmai ca Talleyrand. Dacă Europa ar fi ținut seama de politica pe care o preconiza el, alta ar fi fost, desigur, soarta ei.“

În acest sens, extrem de importantă a fost decizia lui Nicolae Titulescu de a crea o Diviziune juridică în cadrul Ministerului Afacerilor Străine, dată fiind necesitatea unei abordări coerente a tuturor problemelor de natură juridică cu care se confrunta statul român. Crearea acestei noi diviziuni asigura, totodată, legătura statului român cu organismele juridice internaționale, fixându-se obiectivele și modalitățile de constituire, structurare și îmbogățire a fondului documentar în acest domeniu.

Ce alte măsuri de modernizare au rămas în urma acelei perioade? Nu în ultimul rând, inițiativa de înființare a Consiliului superior diplomatic, chemat să examineze problemele de importanță strategică și, de asemenea, să ofere consultanță ministrului de Externe.

Înțelegând ca nimeni altul importanța reprezentării diplomatice, Nicolae Titulescu a impulsionat dezvoltarea activității externe prin crearea unor noi misiuni diplomatice în state europene și țări de pe alte continente, din America Latină, Asia și Africa, prin aderarea la noi organisme și organizații internaționale, prin organizarea ori participarea la conferințe internaționale cu caracter subregional, regional și continental, pe diverse probleme.

În concepția sa, succesul în politica externă se baza, în primul rând, pe contacte strânse, directe, constante și active cu celelalte țări, iar reprezentanțelor diplomatice ale României le reveneau multiple și importante misiuni în acest sens.

Astfel, rezolvarea divergențelor, precum și impunerea eficientă a intereselor României în plan internațional nu se puteau realiza decât pe calea dialogului, a discuției directe cu partenerii:

„În situația internațională de azi — spunea Nicolae Titulescu — consider că este de mare interes ca punctul de vedere românesc în diferitele probleme externe la ordinea zilei să facă obiectul unui schimb de vederi direct cu miniștrii de Externe. România este doritoare de pace și politica ei externă nu s-a îndepărtat niciodată nici de la acest scop esențial, nici de la calmul necesar, care singur poate permite găsirea mijloacelor apropiate pentru realizarea lui“.

Pe aceste coordonate s-au înscris vizitele pe care Nicolae Titulescu le-a efectuat în străinătate, având astfel posibilitatea de a aborda direct, cu personalități politice și diplomatice importante, atât problemele României, cât și chestiuni de interes european și global.

Nicolae Titulescu a avut și o relație specială cu presa — pentru a explica și a face cunoscută opiniei publice viziunea sa în domeniul politicii externe românești, pentru a acorda convenita atenție principiilor moderne de comunicare instituțională. Adresându-se jurnaliștilor cu ocazia primei sale conferințe de presă după numirea ca ministru de Externe, el afirma: „între diplomație și ziaristică este o strânsă legătură. Și unii și alții alergăm după noutate. Unii, diplomații, mai cu prudență, alții, ziariștii, caută și senzaționalul. Dar de la dumneavoastră, ziariștii, noi diplomații aflăm multe, atâtea lucruri nouă folositoare, până să apuce calea oficială. Iată de ce știu ca în fiecare săptămână sau

cel mult la două săptămâni să am o conferință cu dumneavoastră, ca să vă pot împărtăși atâtea lucruri interesante pentru țară”.

Astfel, Nicolae Titulescu a acordat o mare atenție încadrării birourilor de presă de pe lângă reprezentanțele României cu personal competent și calificat. Lui i se poate atribui prezența în Ministerul Afacerilor Străine, în calitate de atașat de presă sau consilieri de presă în Direcția Presă și Informații a unor personalități precum Elena Văcărescu ori Lucian Blaga.

Nicolae Titulescu a pledat, în calitate de ministru de Externe, și pentru asigurarea unor condiții materiale și financiare speciale pentru personalul Ministerului Afacerilor Străine, condiții în concordanță cu standardele internaționale. În perioada ministeriatelor sale, reprezentanții români au dobândit o poziție egală, un statut similar cu acela al diplomaților occidentali, menit să le înlăture orice inhibiții și complexe de inferioritate.

În 1931, marele diplomat român își definea astfel condiția, în discursul la realegerea sa ca președinte al Adunării Societății Națiunilor: „Fiecare își are misiunea sa, cu toții uniți cum ne-am putea îndoi de succes? Ce importanță are faptul că nu vom fi prezenți în ziua când opera va fi terminată? Ce importanță că vor fi uitate eforturile lucrătorilor din primul ceas? Ce importanță că noi nu vom fi fost decât soldații necunoscuți ai victoriei păcii? Vom fi aceia care au crezut într-o clipă când ar fi putut să-și piardă credința și acesta este singurul merit care are preț ...”

Doamnelor și domnilor,

În anul 1928, Nicolae Titulescu declara: „România este dominată de perfecta concordanță ce există între interesele românești și interesele europene. Toate actele sale de politică externă din trecut, ca și (...) toate actele politicii sale externe din viitor, se explică sau se vor explica prin această considerațiune fundamentală”.

Viziunea lui Nicolae Titulescu, care transcende spiritul național, prin cel regional, spre universal, poate fi și astăzi proiectată asupra politicii externe românești.

La începutul acestui an, s-a deschis o nouă pagină în istoria României. Aderarea la Uniunea Europeană a marcat un alt stadiu istoric, adăugând o nouă identitate celei naționale. Rămânând fideli principiilor și valorilor fundamentale, ne vom asuma acest

statut și vom încerca să fructificăm interesul național, în solidaritate cu partenerii noștri europeni.

Acțiunea în plan extern a României are la bază convingerea că o prezență puternică a Uniunii Europene în plan global va fi nu doar în beneficiul păcii, securității și prosperității continentului european, ci și al comunității internaționale în ansamblul ei.

Onorat auditoriu,

Memoria ilustrului diplomat este pentru Ministerul Afacerilor Externe al României o datorie de onoare și un titlu de glorie. Rememorarea ideilor novatoare ale lui Nicolae Titulescu, în ipostaza de ministru al Afacerilor Străine, nu poate fi decât un imbold pe drumul european al României de astăzi.

Folosesc acest prilej pentru a exprima grațitudinea noastră față de instituțiile colaboratoare. Mulțumesc pentru faptul că acest eveniment special al lumii diplomatice și academice românești se desfășoară sub cupola Academiei Române și vă mulțumesc pentru atenția acordată.

Titulescu și Europa¹

Domnule președinte al Academiei Române,
Domnule vicepreședinte al Academiei Române,
Doamnelor și domnilor academicieni,
Domnule secretar general al Ministerului Afacerilor Externe,
Doamnelor și domnilor ambasadori,
Stimați colegi,

Fericită coincidență, omagiem pe Nicolae Titulescu la împlinirea a 125 de ani de la naștere într-un moment de aparte semnificație europeană și românească. În urmă cu 50 de ani, în aceeași lună martie, s-au semnat Tratatul de la Roma, care au pus bazele Europei Unite, idee care a marcat o bună parte din viața și activitatea fostului ministru român al Afacerilor Străine. Aniversarea celor 125 de ani de la nașterea lui Nicolae Titulescu are loc în chiar primul an al aderării României la Uniunea Europeană, împlinindu-se astfel visul marelui nostru înaintaș care a gândit și a pledat consecvent și convingător pentru destinul României în coordonate europene.

Faptul că îl omagiem pe Nicolae Titulescu la Academia Română, cel mai important for de cultură al țării, dă întreaga măsură a prețurii și respectului națiunii române față de ilustrul nostru înaintaș, om politic și diplomat de talie internațională,

¹ Alocuțiune rostită de prof. univ. dr. Adrian Năstase, președintele Fundației Europene Titulescu, la Sesiunea omagială consacrată împlinirii a 125 de ani de la nașterea lui Nicolae Titulescu, organizată sub auspiciile Academiei Române, Ministerului Afacerilor Externe, Fundației Europene Titulescu, în Aula Academiei Române, 16 martie 2007.

dând altitudine dintru început întregului ansamblu de manifestări ocazionate de *Anul Titulescu – precursor al Europei Unite*.

Înțeleg să adaug alte trei repere nu mai puțin importante, a căror evocare dă un plus de relief semnificativ momentului.

Prin alegerea sa, la 28 mai 1935, ca membru activ, Academia Română își îmbogățește galeria nemuritorilor cu cel mai cunoscut român al vremii sale, înnobilat pe alte meridiane cu demnități de autoritate universală, din care amintesc doar alegerea de două ori ca președinte al Adunării Societății Națiunilor și ca președinte al Academiei Diplomatice Internaționale de la Paris. Primea astfel consacrară și la București opera sa politico-diplomatică desfășurată pe parcursul a 20 de ani, consacrată servirii intereselor superioare ale țării, angajarea sa statornică în definirea, consolidarea și apărarea marilor principii ale dreptului internațional, pledoaria și acțiunea sa pentru o nouă filosofie a păcii și pentru o nouă construcție a relațiilor internaționale, în care evoluțiile să dobândească un sens pozitiv, sub semnul Libertății, Justiției, Echității, Moralei și Progresului.

Când trupul său a căzut prematur pe meleaguri străine, la 17 martie 1941, sub loviturile nedrepte ale adversarilor din țară și din străinătate, cotropit de tristețea prăbușirii idealurilor în care a crezut și pe care le-a slujit și hrănit prin luptă și dăruire, când Nicolae Titulescu nu-și putea găsi somnul cel de veci în pământul țării, iar evocarea și omagierea sa în presă au fost sever cenzurate sau de-a dreptul interzise de oficialitățile regimului de dictatură militară, Academia Română nu a respectat consemnul, abordând doliu și elogiindu-l succesiv în cuvinte de înaltă simțire românească.

Peste timp, la Academia Română, la 15 martie 1991, în condițiile redobândirii libertății și ale instaurării unui regim democratic, lua ființă, sub autoritatea sa morală, Fundația Europeană Titulescu.

Atunci când membrii Fundației Europene Titulescu au semnat aici, la Academia Română, Actul constitutiv, ei au avut în vedere, înainte de toate, că personalitatea lui Nicolae Titulescu a reunit într-un mod aproape perfect elementele esențiale ce definesc poporul român și caracteristicile fundamentale ale spiritului european. Afirmam atunci, cu deplină îndreptățire, că „ne găsim în prezența unui simbol, între atâtea altele, ale apartenenței

spiritualității românești la spiritualitatea europeană” și că Fundația Europeană Titulescu este chemată să împlinească o datorie morală. Reabilitându-i memoria și stimulând interesul pentru personalitatea și opera sa, puse în serviciul țării sale, al păcii și unității Europei, Fundația Europeană Titulescu și-a propus de la început promovarea schimbului de idei și încurajarea dialogului european pe tema dreptului internațional, a relațiilor internaționale și, bineînțeles, pe tema problemelor politice, economice, social-umanitare de mare interes pentru destinul Europei.

La 15 ani de existență, avem satisfacția unei datorii asumate și parțial împlinite, Fundația Europeană Titulescu dovedindu-se un autentic laborator de cercetare, un spațiu generos al dialogului deschis și constructiv, o tribună profund democratică a unor idei necesare pentru construcția sau reconstrucția României, pentru destinul Europei.

Doamnelor și domnilor,

Îmbogățirea patrimoniului național cu peste zece mii de pagini inedite, provenind din spațiul european și extraeuropean, și editarea în acești ani unor volume dedicate operei politico-diplomatică a lui Nicolae Titulescu ne aduc, cu fiecare pagină câștigată, descifrată și tipărită, mai aproape de gândul și fapta omului politic, să intrăm în intimitatea procesului de elaborare a marilor sale idei și proiecte, a pregătirii și lansării demersurilor sale de vocație europeană.

Vom identifica convergent în discursurile și actele sale deopotrivă gânditorul și omul de acțiune.

Opera sa politică dă strălucire celebrei butade a lui Ion I.C. Brătianu: „Țările mici nu-și pot permite luxul să aibă oameni de stat mediocri”. Sau poate s-a înșelat Brătianu?!

Mă opresc — relativ sumar — asupra câtorva dintre valențele filosofiei sale politice și ale întreprinderilor sale politico-diplomatică puse în slujba Europei Unite.

Profund cunoscător al istoriei țărilor continentului, Nicolae Titulescu a văzut Europa ca pe o entitate organică, definită prin dimensiunile sale congruente de ordin istorico-geografic, socio-economic, etnico-religios și cultural-umanitar.

A respins categoric și patetic împărțirea artificială a Europei, în Europa Occidentală și Europa Orientală, ierarhizarea valorică

schematică sub raportul bagajului de civilizație, a importanței politico-diplomatice sau a potențialului creator.

Dintr-o asemenea perspectivă, Europa îi apărea ca fruct al unui trunchi civilizator comun, răspunzător pentru toate înfrângerile sale și beneficiar testamentar al tuturor aspirațiilor popoarelor sale.

De la înălțimea tuturor marilor tribune ale epocii sale, Nicolae Titulescu a relevat fulgurant și persuasiv acele contribuții care asigură Europei un loc proeminent în istoria universală, care definesc și fertilizează capacitatea de iradiere a culturii și civilizației continentului nostru.

Idealist prin aspirație și realist prin trăire și experiență, Nicolae Titulescu a fost unul dintre cei ce au atras atenția asupra marilor răspunderi ale Europei pentru evoluțiile la scară planetară.

Analist profund și rafinat, Nicolae Titulescu a formulat concluzii irefutabile privind pericolele și consecințele războiului, pe de o parte, valoarea și exigențele păcii, pe de altă parte. Cele două războaie mondiale din secolul trecut, pornite de pe continentul european, i-au confirmat în mod dramatic temerile, judecățile, semnalele de alarmă și apelurile la rațiune.

Pericolele relevate de involuțiile politico-militare din vremea sa, ascensiunea regimurilor de extrema dreaptă sau de extrema stângă, dezvoltarea forțelor agresive, proliferarea manifestărilor de forță, accentuarea pretențiilor revizioniste și revanșarde, multiplicarea expresiilor de terorism politic și a confruntărilor de ordin etnic și religios, l-au angajat într-un efort fără egal pentru trezirea la realitate.

„Pacea trebuie cucerită și nu proclamată!” — spunea el.

Nicolae Titulescu nu a ezitat să reamintească marilor democrații occidentale că interesele lor nu se opresc la propriile granițe. El era pe deplin conștient de indivizibilitatea securității europene, precum și de faptul că niciun stat al continentului — oricât de îndepărtat geografic de o zonă de conflict potențial sau efectiv — nu se poate deroba de responsabilitățile ce-i revin în planul apărării acesteia.

Fie-mi permis să spun că vocea sa a rămas, din păcate, singulară, că a avut soarta Casandrei. Aud astăzi, cu precădere în spațiul românesc — și citesc cu surprindere și nemulțumire —

afirmații ale unor analiști improvizați care reproșează acum lui Nicolae Titulescu că nu a împiedicat dezagregarea României, pierderile de la Est, de la Vest și de la Sud, izbucnirea celui de-al Doilea Război Mondial și consecințele dezastruoase ale acestuia. Absurditatea reproșurilor mă degreveză de căutarea unor contraargumente întru apărarea marelui dispărut într-o dreaptă judecată de istorie. Le dă replică acestor neaveniți un monstru sacru al publicisticii occidentale, Raymond Cartier, care afirma în urmă cu aproape 70 de ani: „El a fost cel mai strălucit și cel mai dinamic dintre toți cei care au vrut să construiască o Europă nouă, bazată pe egalitatea puterilor și pe respectul tratatelor. Când norii au suit la orizont, el a fost unul dintre primii care a înțeles și primul care a vrut să ridice un dig contra inundației care se anunța”.

Avem cu toții astăzi la dispoziție marile pledoarii pentru pace, securitate, cooperare și înțelepciune ținute în anii '20 și '30. Ne cuceresc și azi prin profunzimea analizei, prin cristalinitatea judecăților, prin curajul ideilor, prin frumusețea verbului.

Mai presus de toate acestea — în mod paradoxal — apar ca mesaje contemporane, ale unui om politic care își asumă întreaga responsabilitate a destinului european.

Doamnelor și domnilor,

Întreaga filosofie politică a lui Nicolae Titulescu este reflecția modului în care a conceput, susținut și apărât principiile legale și morale care trebuie să guverneze viețile popoarelor și relațiile dintre ele.

Modelul său umanist de organizare internațională — bazat pe ordine, stabilitate și eficiența domniei legii — reprezintă efortul unei conștiințe active, preocupată de găsirea unor metode practice pentru o angajare serioasă în respectarea acestor valori.

Într-un celebru discurs — *Ordinea în gândire* — pronunțat în urmă cu exact 70 de ani, la Universitatea „Komensky”, discurs la care mă întorc adesea pentru profunzimea și frumusețea lui, Nicolae Titulescu afirma: „Mai întâi de toate, lumea de astăzi trebuie să-și pună ordine în gândire”.

Putem afirma că am câștigat-o total și definitiv la capătul celor șapte decenii trecute, putem spune că experiențele tragice trăite de atunci încoace ne-au înțelepțit îndestulător, putem spune că o stăpânim sau și mai grav că ne putem debarasa de ea, că putem

găsi acesteia substitute din domeniile științei sau credințelor religioase?

Nu formulez simple întrebări retorice!

Stimați colegi,

Doamnelor și domnilor,

Nicolae Titulescu a înțeles că România nu poate fi în afara Europei, după cum Europa nu poate fi fără România.

Și-a fundamentat concepția pe luarea în considerare a unei multitudini de factori definitorii, mergând de la realitățile istorico-geografice, etno-demografice și social-economice până la cele de ordin spiritual și cultural.

Dintr-o asemenea perspectivă, Nicolae Titulescu a prefigurat României un program de politică externă europeană, atunci când afirma, în urmă cu 80 de ani: „În România este dominantă concordanța perfectă dintre interesele române și cele europene. Toate actele politice trecute și viitoare ale României se explică și se vor explica prin această trăsătură fundamentală. Precum cele mai multe dintre națiunile încercate de Războiul Mondial, România este înfometată de pace. Dar nu există pace fără ordine internațională și nu poate exista ordine fără o conștiință absolută a stabilității ei”.

Paranteza de 50 de ani în istoria României din secolul trecut a jugulat devenirea României, dar nu a ucis aspirația ei europeană.

„Ziditor de mari idealuri”, Nicolae Titulescu a continuat să creadă în destinul nostru european, chiar atunci când Europa a căzut sub barbaria agresivă a regimurilor totalitare.

Speranța lui a fost și speranța noastră, ne-a însoțit în așteptarea revenirii la libertate și democrație, la progres și prosperitate, în granițele firești ale Europei. Am traversat câteva decenii grele. Am fost confrunțați cu toate întrebările de după război. Am răspuns acestora mai bine sau mai puțin bine decât alții, dar avându-l pe Nicolae Titulescu alături, înțelepciunea lui, ideile sale, intrate într-un patrimoniu european de acțiune. Toate acestea ne-au permis în cele din urmă să găsim calea cea dreaptă.

Țin să vă împărtășesc astăzi și aici satisfacția pe care am încercat-o ca român de-a lungul anilor, în multe locuri din lume, în special în universitățile din Franța, și nu doar, la întâlnirile cu medii academice și universitare, care au evocat cu profund respect numele lui Nicolae Titulescu alături de cele ale lui Jean

Monnet și Robert Schuman. Toți trei se regăsesc în ideile, proiectele și demersurile care au prefigurat și fundamentat desenul Europei Unite de astăzi.

Doamnelor și domnilor,

Uniunea Europeană în care am intrat are ca obiective programatice „...promovarea păcii, a valorilor sale și a bunăstării popoarelor sale”, iar valorile pe care este fondată sunt cele ale „...demnității umane, libertății, democrației, egalității, statului de drept, precum și respectarea drepturilor omului, inclusiv ale persoanelor aparținând minorităților naționale. Aceste valori — se precizează în textele Tratatelor Uniunii Europene din care citez — sunt comune statelor membre, într-o societate caracterizată prin pluralism, nediscriminare, toleranță, justiție, solidaritate și egalitate între femei și bărbați.”

Orice lectură a discursurilor și orice analiză a demersurilor titulesciene confirmă o similitudine cvasiperfectă de gândire între mesajul conaționalului nostru și obiectivele Uniunii Europene, care își au într-un fel rădăcina în filosofia politică a lui Nicolae Titulescu, în modalitățile sale de abordare a relațiilor intra-europene, atunci când, la Geneva sau în capitalele continentului, încerca să construiască fundamentele păcii și securității europene.

Concepția lui Nicolae Titulescu privind apărarea și consolidarea păcii se fundamentează pe doi factori de importanță extremă: realizarea unei mentalități pacifice, pe de o parte, și organizarea legală a păcii, pe de altă parte.

Conaționalul nostru credea pe bună dreptate că realizarea unei mentalități pașnice era în măsură să asigure premisele și cadrul pentru abordarea și rezolvarea problemelor păcii, iar educația pentru pace să devină o forță acțională, capabilă să intervină în adoptarea deciziilor politice la scară națională și internațională.

Ideile și acțiunile sale în privința organizării păcii au conturat un sistem coerent, fundamentat pe o mare capacitate de pătrundere și înțelegere a sensului și conținutului dezvoltării social-istorice.

La baza eforturilor sale pentru organizarea păcii, Nicolae Titulescu punea necesitatea respectării principiilor de drept internațional, pledoariile sale indefectibile pentru supremația

„forței dreptului” și eradicarea „dreptului forței”. Nicolae Titulescu a rămas consecvent până la moarte principiilor de drept internațional, la a căror codificare și promovare a contribuit în mod substanțial. Pentru noi, această consecvență constituie un reper politic și moral de cea mai mare importanță. În 1990, la o reuniune a Consiliului de Securitate, atunci când România trebuia să se pronunțe în legătură cu atacul Irakului împotriva Kuwaitului, am invocat spusele lui Nicolae Titulescu, în 1936, în condițiile agresiunii Italiei mussoliniene împotriva Etiopiei: „Pentru România, aplicarea sancțiunilor față de Italia a fost o experiență profund dureroasă. Prietenia pe care poporul român o nutrește față de poporul italian este de o asemenea natură, încât a trebuit să mobilizez întreaga tărie a ortodoxiei politice pe care o pretind pentru țara mea pentru a aplica Pactul fără șovăire. [...] Ca ministru al Afacerilor Străine, am urmat o linie dreaptă, însă aceasta a fost linia dreaptă a glonțului care trece prin inimă pentru a-și atinge ținta”.

În fiecare moment mai dificil din istorie, românii l-au avut în subconștient pe Nicolae Titulescu, au apelat la ideile și judecățile lui, bizuindu-se pe marea autoritate morală pe care a avut-o în Europa.

Constituirea Micii Înțelegeri și a Înțelegerii Balcanice, organizații de pace și de cooperare în Europa Centrală și de Sud-Est, bazate pe filosofia politică a lui Nicolae Titulescu, identifică pași semnificativi pe calea efortului interbelic de creare a unui sistem de securitate colectivă în Europa.

Ar fi nedrept să ignorăm faptul că analele politico-diplomatice din perioada interbelică îl găsesc pe Nicolae Titulescu prezent și activ la toate celelalte eforturi de construcție a păcii legale la scară planetară.

Doamnelor și domnilor,

Aceste idei și principii — cărora Nicolae Titulescu le-a fost precursor — au prins noi contururi după cel de-al Doilea Război Mondial, în primul rând în cadrul Națiunilor Unite, al organizațiilor regionale, dar și pe planul raporturilor bilaterale dintre state.

Politica externă și de securitate comună a Uniunii Europene la care România a devenit membră la 1 ianuarie 2007 are ca obiective:

- salvagardarea valorilor comune și a intereselor fundamentale ale statelor membre, independența și integritatea Uniunii, în conformitate cu principiile Cartei Națiunilor Unite;
- întărirea securității Uniunii sub toate formele;
- menținerea păcii și consolidarea securității internaționale, conform principiilor Cartei ONU, precum și ale principiilor Actului Final de la Helsinki și Cartei de la Paris (ale OSCE), inclusiv privind frontierele internaționale;
- promovarea cooperării internaționale;
- dezvoltarea și întărirea democrației și a statului de drept, ca și respectarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului.

Că Europa este mai stabilă ca oricând înainte, că statele ei acționează mai coerent și mai responsabil ca în trecut, că violența primei jumătăți a secolului al XX-lea a cedat locul unei perioade de pace și stabilitate fără precedent în istoria europeană sunt realități indiscutabile, după cum la fel de adevărat este că persistă focare de tensiune și zone de conflict potențial, că se aud încă voci ale unor forțe și structuri ce profesează noi soiuri de revizionism — cel mai adesea sub forma autonomiilor unor zone sau regiuni în interiorul unor state a căror integritate este recunoscută pe plan internațional prin toate tratatele de pace și alte reglementări internaționale unanim acceptate — și, în fine, nu au fost eradicate intoleranțele etnice, religioase sau de alt fel.

Crearea Uniunii Europene a constituit factorul esențial al evoluției pozitive a continentului. Ea a transformat relațiile dintre statele europene membre, ca și relațiile dintre membrii comunității țărilor europene. Evident, aceste obiective și aspirații ale Uniunii Europene nu sunt pe deplin împlinite. Deși aflată încă la începutul apartenenței sale la Uniunea Europeană, România a simțit și apreciază acest nou spirit. De altfel, în această perioadă, extinderea progresivă a statului de drept și a democrației a transformat regimuri autoritare în democrații sigure, stabile și dinamice. Extinderile succesive ale Uniunii Europene au transformat în realitate proiectul unei Europe unite și pașnice. Spre binele său, România s-a alăturat și a devenit parte a acestui proces. Aderarea la Uniunea Europeană, ca și primirea în NATO cu trei ani în urmă, au constituit proiectul major al actualei

generații, de conectare a țării noastre cu structurile majore politice, economice și militare euroatlantice.

Dacă ar fi trăit, Nicolae Titulescu ar fi procedat la fel ca noi, ar fi căutat obiective majore ale României în integrarea europeană și în integrarea euroatlantică. Și poate ar fi făcut-o mai bine decât noi, ar fi procedat mai bine, mai înțelept, ar fi găsit și alte soluții, ar fi găsit și alte ritmuri.

Ar fi suficient pentru omagiul pe care cu toți trebuie să i-l aducem la a 125-a aniversare a nașterii sale.

Atunci când căutăm soluții problemelor noastre de politică externă, ne raportăm și la ceea ce a gândit și făcut Nicolae Titulescu și nu singur, în definitiv — împreună cu colegii săi din Ministerul Afacerilor Străine, cu clasa politică, așa cum era ea atunci în România interbelică, într-o lume care se schimba, care ascundea foarte multe tensiuni, ce au dus în final la al Doilea Război Mondial.

Puțini sunt oamenii politici și diplomații care au înțeles, asemenea lui Nicolae Titulescu, în urmă cu mai mult de o jumătate de secol, importanța rezolvării problemelor economice pentru destinul păcii europene și internaționale. Afirmând că lipsa de materii prime și de deșeuri economice, de credite, comerțul îngreunat de bariere economice de tot felul, determină neîncredere, teamă, nemulțumire, blochează canalele de comunicare, slăbesc bazele înțelegerii și ale colaborării, generând în ultimă instanță tensiuni și conflicte. În mod logic, Nicolae Titulescu a pledat pentru necesitatea de a se adopta în toate aceste chestiuni măsuri concrete și coerente ca fruct al unei colaborări vaste și reciproc profitabile între toate statele, ceea ce ne permite să-l considerăm de astă dată drept un precursor al unei noi ordini economice mondiale.

Toate aceste teme se regăsesc astăzi pe agenda Uniunii Europene, atât în ceea ce privește realitățile din interiorul Uniunii, cât și relațiile cu statele din afara acesteia. Menționez numai faptul că Uniunea Europeană este principalul furnizor de asistență tehnică și financiară din lume în lupta împotriva sărăciei, a foametei, a subdezvoltării.

Lui Nicolae Titulescu, în calitatea de ministru al Afacerilor Străine, i-a revenit sarcina de a duce România în Europa și de a aduce Europa acasă, în România. Considera această misiune

deopotrivă delicată și dificilă, deoarece „ca ministru de Externe urmează să ții seamă — grea sarcină — de două opinii publice: cea de acasă și cea de peste graniță” și „greu e, oricât te străduiești, să transporti acasă o atmosferă internațională! Și misiunea mea e să fiu cărașul în ambele sensuri!” Dau aceste citate pentru că ele ne arată, într-un fel, nu neapărat perenitatea, ci similitudinea unor abordări, a unor dezbateri. Adeseori, avem impresia că suntem originali în ceea ce facem, în ceea ce spunem, în ceea ce simțim, dar, practic, această lectură a lui Nicolae Titulescu ne arată că, până la urmă, există un anumit tip de ciclicitate în viața politică românească, un anumit patern de acțiune și, mai ales, de atitudine.

Dacă vom continua să facem paralele, putem găsi în opera lui Titulescu interesul său pentru regionalism, care este acum atât de mult promovată de către Uniunea Europeană. Este clar că nu se poate separa o țară de zona în care se află. Este important să fie creată o ambianță regională pașnică. Problemele Balcanilor, ale Europei de Sud-Est sunt legate esențial de o solidaritate regională care a funcționat, într-un anumit fel, înainte de război și care, și în prezent, își are importanța și semnificația ei.

Intrarea României în NATO și aderarea la Uniunea Europeană au consolidat credibilitatea României pe plan extern ca partener în construcția Europei Unite și la întărirea solidarității transatlantice. Fundamentul politicii noastre externe de astăzi trebuie să fie integrarea completă în structurile Uniunii Europene și consolidarea puternică a parteneriatului strategic cu SUA.

Începutul secolului al XXI-lea a însemnat pentru România întoarcerea sa definitivă în sânul adevăratei sale familii, fiind astfel revitalizată și dinamizată energia națională necesară accelerării reformelor indispensabile trecerii țării noastre de la aderarea la integrarea europeană și euroatlantică efectivă.

Largul sprijin pe care conaționalii noștri l-au acordat în permanență obiectivului de aderare la Uniunea Europeană exprimă și dorința de a marca ireversibilitatea reformelor politice și economice, integrarea țării noastre într-un sistem economic ordonat, care funcționează și care este capabil să facă față globalizării, accesului la cunoștințe avansate.

Eforturile noastre de reforme interne au fost simultane cu negocierile de aderare la Uniunea Europeană ce se află astăzi în plin proces de transformare instituțională și identitară.

Având un nou statut, acela de membru cu drepturi depline, România va fi acum chemată să participe, alături de celelalte state membre, la procesul de reformă a Uniunii, în principal la eforturile pentru revitalizarea Tratatului Constituțional. Este de dorit, deopotrivă, ca vocea României și interesele sale să fie auzite, prezentate și susținute în toate structurile Uniunii. Indiscutabil, o asemenea exigență reclamă o prezență a europarlamentarilor români la nivelul necesităților naționale și la al așteptărilor comunitare.

Cred că este obligația noastră comună să întărim reperele identității europene, contribuind la diminuarea deficitului democratic și la construirea unei autentice „Europe a cetățeanului”.

După părerea mea, viziunea europeană a acțiunii politice comune ar trebui să se bazeze pe patru concepte: eficiență, coerență, solidaritate și legitimitate. Adică: eficiența instituțiilor, coerența acțiunilor și a competențelor sale și solidaritatea în elaborarea și transpunerea în practică a politicilor în favoarea cetățeanului și, în sfârșit, legitimitatea democratică, bazată pe concordanța între politicile naționale și reglementările europene în favoarea cetățenilor.

Europa Unită are atuurile pentru a obține și a-și îndeplini rolul său de actor de prim-plan într-o lume globalizată.

Ceea ce înțelegem noi prin „Europa Unită” este mai mult decât o simplă adunare a contribuțiilor individuale ale fiecărui stat. Eu cred în construirea unei Europe Unite, nu doar mai mare, ci, mai ales, mai bună. Este, mai ales, „Europa voințelor noastre”, voințe comune atât de bine definite de Pascal Lamy într-una dintre lucrările sale.

A fi cetățean al Europei Unite înseamnă o identitate întărită și evitarea anonimatului național, etnic, cultural sau religios.

Cred că armonia națională a României poate fi confirmarea cea mai prețioasă a meritelor coeziunii prin diversitate către care Europa Unită tinde să se orienteze: coeziune socială, coeziune culturală, coeziune de interese, coeziune competitivă.

Acestea sunt emblemele noii paradigme europene pe care România le poate asuma: armonie, competitivitate, atracția modelului de societate unită și diversificată.

Doamnelor și domnilor,

România, prin datele sale demografice, prin potențialul său economic și uman — care o plasează pe poziția a 7-a în rândurile statelor membre ale Uniunii —, ca și prin calitatea sa culturală europeană recunoscută, poate fi un membru care dă un plus substanță edificării noii construcții europene. Noi avem un puternic potențial de creativitate, de competențe, modelate de valorile europene cele mai profunde. Avem un sistem democratic, fără îndoială, perfectibil, dar deja robust, care cred că este capabil să susțină reformele pe plan intern și să-și asume răspunderi pe plan extern, în ciuda unor dereglaje care apar din timp în timp. Pentru România, contribuția potențialului nostru intelectual, cultural și uman la soliditatea Europei unite presupune accesul și contribuția cetățenilor români la spațiul, cultura, sistemul educațional și oportunităților pieței Europene largite.

Sunt profund convins că cea mai mare realizare din cei peste 17 ani de postcomunism în România este noul militantism democratic al generației tinere ce are la bază înțelegerea și punerea în aplicare a curajului și pasiunii lor. Investiția în capitalul de educație, în creativitatea din domeniile de vârf ale comunicației și stimularea continuă a spiritului democratic reprezintă investiții care cred că trebuie să le cultivăm neîncetat.

Cred cu tărie că modul cel mai sigur spre asigurarea deplină a stabilității și securității în Europa este promovarea incluziunii și nu a diviziunii, a respectului pentru solidaritatea europeană și euroatlantică. Găsind soluții comune la probleme comune, vom avea întotdeauna înțelepciunea să alegem un drum potrivit pentru acțiune. Și România trebuie — după părerea mea — să joace un rol important pe acest plan.

Au rămas celebre cuvintele spuse de Nicolae Titulescu în privința liniilor de demarcație și a granițelor: „Nu prin deplasarea frontierei câțiva kilometri către Est sau Vest se servește mai bine pacea. Ceea ce trebuie făcut pentru a asigura pacea este ca popoarele, cu toată sinceritatea și fără gânduri ascunse, să lucreze la spiritualizarea frontierei prin acorduri de tot felul”.

Pline de înțelesuri, cuvintele marelui nostru european și contemporan prefigurau o nouă lume, punând capăt renunțării la orice manifestări de autarhie, izolaționism, exclusivism, presupunând libera circulație a bunurilor, valorilor și oamenilor, o cooperare între egali, în condițiile păstrării și respectării drepturilor inalienabile ale fiecăruia.

Ei bine, astfel de „acorduri de tot felul” care să conducă la spiritualizarea frontierelor fac parte astăzi din ceea ce se cheamă „aquis” comunitar, constituind un drept câștigat pentru cetățeanul român, devenit cetățean european, odată cu intrarea în vigoare, la 1 ianuarie 2007, a Tratatului de aderare a țării noastre la Uniunea Europeană. Ce altceva decât „spiritualizarea frontierelor” reprezintă texte ale tratatelor Uniunii Europene la care România este parte și care prevăd:

- Uniunea oferă cetățenilor săi un spațiu de libertate, de securitate și de justiție fără frontiere interioare.
- Uniunea permite coeziunea economică, socială și teritorială, precum și solidaritatea între statele membre.
- Uniunea respectă bogăția și diversitatea sa culturală și lingvistică și veghează la salvagardarea și dezvoltarea patrimoniului cultural european.
- Uniunea Europeană asigură libertatea de circulație a persoanelor – cetățeni europeni –, fără vize și fără pașapoarte (cu documentele naționale de identitate).

În esență, însă, sensul profund al conceptului lui Nicolae Titulescu privind „spiritualizarea frontierelor” – cu menținerea și apărarea frontierelor naționale – poate fi considerat ca pus în aplicare în Uniunea Europeană, de el beneficiind și cetățenii români, dincolo de restricții temporare și limitate privind libera circulație a forței de muncă. Un vis realizat, nu numai al lui Nicolae Titulescu, dar și al fiecărui locuitor al României!

Doamnelor și domnilor,

Vizionarul Nicolae Titulescu a dăruit Europei anilor '20 și '30 ai secolului trecut idei și proiecte generoase, pe care gândirea și acțiunea continentului le înscriu în patrimoniul de aspirații perene și în istoria faptelor de construcție europeană, care au susținut și jalonat drumul de la aspirație la realitate.

România europeană n-ar fi existat fără Nicolae Titulescu, fără dăruirea altor mari înaintași, care s-au devotat aceleiași cauze.

În acest moment, cu adevărat istoric, al intrării României în Uniunea Europeană, privim spre viitor cu mai multă încredere ca oricând înainte, dar ne gândim cu gravitate și răspundere și la ceea ce s-a întâmplat în trecut, pentru a învăța din greșeli, pentru a ne însuși ceea ce ne-au lăsat moștenire marii noștri înaintași, valori indispensabile efortului nostru de construcție europeană. Argumentelor noastre politice le adăugăm argumentele noastre de autoritate morală și pe cei care, într-un fel, ne justifică în prezent, venind din trecut.

La 125 de ani de la nașterea sa, înțelegem nu numai să-i aducem un pios și binemeritat omagiu, ci să ne și întoarcem, din nou și din nou, la el, ca la un model, ca la o sursă de inspirație.

Titulescu ne-a lăsat o vibrantă moștenire atunci când scria: „Cei ce mor pentru o idee sunt eroi al căror testament este un singur cuvânt: continuați!” Suntem executori testamentari ai acestui testament politic.

Aniversarea de astăzi, desfășurată sub autoritatea intelectuală și morală a Academiei Române, are loc într-un moment, politic, psihologic și moral de mare semnificație, acela al preluării de către o nouă generație a ștafetei ideilor pertinente ale înaintașilor și al asumării responsabile a angajamentului european al celor de ieri și de azi pentru a asigura o perspectivă certă aspirațiilor și demersurilor națiunii române.

Uniunea Europeană — pentru care Nicolae Titulescu, vizionarul și precursorul ei, a acționat cu statornicie și dăruire — reprezintă pentru națiunea română împlinirea dorită și așteptată.

În spațiul său generos și sigur, al libertății, justiției și democrației, poporul român are perspectiva reală de a dobândi orizontul și prosperitatea țărilor avansate, pe care contemporanii noștri le nutresc și la care au aspirat atâtea generații de înaintași, care au avut în intelectualii țării făclii ale conștiinței europene a națiunii române.

Tuturor acestor directori de conștiință responsabilă, românească și europeană, le evocăm cu emoție și recunoștință numele.

Vă mulțumesc pentru atenție.

Homage-paying session
dedicated to the celebration of

**125 YEARS SINCE
NICOLAE TITULESCU'S BIRTH**

**March 16, 2007
Assembly hall of the Romanian Academy**

Opening Speech¹

The Romanian Academy celebrates today, under its cupola, together with the Ministry of Foreign Affairs and the Titulescu European Foundation, a foundation functioning under “the moral and scientific responsibility of the Romanian Academy”, the 125th birth anniversary of Nicolae Titulescu. Professor, lawyer, Member of Parliament, diplomat, minister, man of culture, member of the Romanian Academy, Nicolae Titulescu was an overwhelming personality by all his deeds in the service of the country, a country whose ardent devotee he was.

Nicolae Titulescu was born on March 16, 1882, in Craiova and passed away, on March 17, in Cannes.

He studied Law in Paris and took his doctor’s degree in 1905. Back home he was a professor at the Department of Law of the University of Jassy (1904–1909) and then at the Department of Law of the University of Bucharest. As a lawyer, he offered himself to defend free of charge the peasants of Dolj County in the trials opened after the peasant uprising.

He was a minister of Finances (1917–1918; 1920–1921), Minister for Foreign Affairs (1927–1928; 1932–1936), but he was altogether brilliant as a diplomat, a career he started as envoy extraordinary and minister plenipotentiary at the Court of St. James’ (1921–1927; 1928–1932) and continued as Romania’s representative in many international bodies.

¹ Speech made by Academician Ionel Haiduc, President of the Romanian Academy, at the Homage-paying Session dedicated to the celebration of 125 years since Nicolae Titulescu’s birth, organized under the auspices of the Romanian Academy, the Ministry of Foreign Affairs, the Titulescu European Foundation, in the Assembly Hall of the Romanian Academy, March 16, 2007.

Nicolae Titulescu was a real European diplomat, signing several historical treaties, worth mentioning being the Pact of Organization of the Little Entente (1933), the Convention for the Definition of Aggression, signed at London (1933), Treaty of Friendship, Non-Aggression, Arbitration and Conciliation between Romania and Turkey, signed at Ankara (1934), the Pact of the Balkan Entente (1934) a.o.

He carried out an exceptional activity within the League of Nations, as Romania's permanent delegate. His election as President of the Assembly of the League of Nations (the 11th ordinary session – 1930, and the 31st ordinary session – 1931) illustrates his international prestige. In order to better understand the international dimension of his personality, we would add his functions of Vice-President (1927), then President (1934) of the International Diplomatic Academy in Paris, President of the International Society of Philology, Sciences and Fine Arts, member on the Commission of Intellectual Cooperation in Geneva and member of the Permanent Court of Arbitration in the Hague.

In his diplomatic activity and as a participant in the international pre-war conferences, as for instance the Hague International Conference (1929), the Geneva Disarmament Conference (1932) and the Balkan Conference in Bucharest (1932), he strived to promote measures able to ensure peace on the Continent. He was described as an "orator of peace" and as a "soldier of peace". Unfortunately, history wanted otherwise and it is well known what happened.

Nicolae Titulescu was a Doctor *Honoris Causa* of the Universities of Athens and Bratislava. The Romanian Academy elected him as its honorary member (May 31, 1930) and full member (May 28, 1935). It is a right place to quote here his words about the role of the men of science: "I reached the conclusion, after 14 years in various ministerial positions, that politics could not be done in our times without science and that the primary duty of the man of state is to associate himself with the man of science, to advance together on the road shown by moral law" (1933). Would these words be valid today as well?

About Nicolae Titulescu's many-sided activity much more competent personalities will say their say. The recollection of

Nicolae Titulescu's personality cannot be detached from the history of his country, in whose pages he wrote glorious pages. We shall listen with vivid interest the addresses honouring the memory of the great statesman.

Nicolae Titulescu's Place in National History¹

Romania had been in existence for less than a quarter of a century when Nicolae Titulescu was born, at Craiova, on March 4, 1882. The son of a lawyer, and a local man of politics, and of a mother who was Theodor Aman's niece, Nicolae Titulescu belonged to a front-ranking Oltenian family, and came into being in auspicious times for his country. By the ingenious and clever double election of Alexandru Ioan Cuza, the result of a historical compromise, following practically a natural process of the times, the nation-state came into existence. Another modernization came next, followed by bringing in a foreign prince requested by the Ad-hoc Assemblies, and in 1877, by the proclamation of independence. Sanctioned by the efficient participation of the Army in the war and having her independence recognized by the concert of the Great Powers in San Stefano and Berlin, Romania was then elevated from the rank of Principality to that of Kingdom, this time enjoying again the consensus of the Great Powers of those times in Europe, which were almost all monarchies.

Romania's transfiguration was going on almost miraculously, although the rural world lagging behind the rate of growth of urban modernity. During Nicolae Titulescu's childhood and youth, this historical process went on, the country developing

¹ Address made by Academician Dan Berindei, Vice-president of the Romanian Academy, at the Homage-paying Session dedicated to the celebration of 125 years since Nicolae Titulescu's birth, organized under the auspices of the Romanian Academy, the Ministry of Foreign Affairs, the Titulescu European Foundation, in the Assembly Hall of the Romanian Academy, March 16, 2007.

under the wise rule Carol I. Similarly, aspirations and dreams – that may have looked utopian before, concerning the completion of borders within the natural limits of the nation's being – came little by little and more and more markedly true, being the order of the day. Nicolae Titulescu himself belonged to the generation of people whose supreme goal was the country's perfection.

Brilliant student in high school, he left for Paris to study Law. Here again he was remarkable, being awarded the Ernest Beaumont Prize, which conferred upon him the status of laureate of the Law Department. His sojourn in France for half a decade left a deep mark on his personality. Like the 1848 revolutionaries with more than half a century before, Titulescu gained there more than knowledge, integrating himself into the way of life and conduct, which helped him all through his life to be a man who loving and serving arduously his country knew very well to belong to the whole mankind.

Back home, he was called to the Bar, but chose also the university teaching career. He was a professor of Civil Law at the University of Jassy between 1904 and 1909. Combining his orator's gift with science and passion, he knew to convey to his young students beside knowledge the interest in what they were doing; "the course, Titulescu used to say, has a goal: to make you curious!" At the same time, he was a brilliant lawyer, asserting himself in this profession, by his capability and honesty. After a failed attempt in 1907 to be elected in Parliament, he succeeded to become a deputy in 1912. In this capacity he made a deep impression on Take Ionescu with his orator's gift. "A great, and extraordinary talent rose to the Romanian rostrum!", exclaimed Take Ionescu. His political career opened its gates to him, but Titulescu had his own rules and he avoided to become too strictly constrained, even by the democrat conservatories whose ranks he had joined. He was perfectly endowed, he had a vast knowledge, spoke fluently four foreign language and he had an unusual comprehension capacity and an admirable dedication to the people alongside whom he lived. "The Romanian, he wrote in 1904, words valid even today, will brilliantly be present in the intellectual European concert; for this one doesn't need wars, one doesn't need a lot of political ability,

one only needs work". In 1907 he was concerned with the peasant question, rightly considering it urgent, he wrote critical lines about the "absurdity of our landed repartition" and pleaded for the introduction of universal suffrage. Titulescu was a forerunner, a man of his nation's progress.

A gifted lawyer, an illustrious professor and excellent defender of the causes entrusted to him in court, he was at the same time a most promising young politician. At 35, he was entrusted the portfolio of Minister of Finances, a duty he fulfilled for only six months, to take this office again after two years. This time he fully showed his capacity by proceeding to a total reform of finances, in which he took into account the big current social and political changes as well as the completion of state-unity, a process that called for the unification of four fiscal systems. In his reform, he laid emphasis on direct taxation, he applied the principle of progressive taxation, he taxed work with 16%, capital with 40%, and the capital obtained by the *nouveaux riches* of war with 70%, great inheritances were also taxed with 30% — and all of them are as many lessons to learn in our times! The way in which he justified his reform was also important, because he explained that he had studied the financial mechanisms of several states over two centuries, collecting useful knowledge for his own reform. How many men of politics are able today to dedicate themselves to such an intellectual exercise! It was not by accident that Nicolae Iorga would qualify Titulescu's tax reform as one of the "great things" made by a "real man", who — said Iorga — would never be ashamed of for his achievements "neither before his contemporaries, nor before history".

Titulescu's destiny would be yet prevalingly fulfilled in another domain, in the domain of foreign policy and diplomatic activity. In 1918, in summer, he went to Paris and as of September 1918 proved outstandingly efficient at the Romanian national Council. With his lectures, articles, letters and contacts he gained a special experience and asserted his name in the political and diplomatic circles of the West. Two years later, in spring, general Averescu had intended to entrust Take Ionescu with the task of first delegate at the Peace Conference, but the latter passed it to Titulescu, who signed his name, on June 4, 1920, on the Treaty of Trianon, as first representative of his country. Taking

over again the Ministry of Finances several weeks later — where, as already mentioned, he strived to redress the finances and organize them in the framework of Greater Romania — by the force of circumstances he was obliged to continue his foreign activities, leading Romanian delegations at the conferences of Spa and Brussels dedicated to war reparations or negotiating foreign loans.

In 1922, he was appointed envoy extraordinary and minister plenipotentiary to the Court of St. James' and, at the same time, permanent representative of Romania to the League of Nations. There followed 14 years along which Titulescu represented with an unusual efficiency his country in the field of diplomacy, of foreign relations. He would define his diplomatic activity in 1924: "It is not at all an agreeable sinecure, as some think; it is an office of hard labour and of high responsibility". He divided his time between the Legation and Geneva — the seat of the League of Nations — but those were the years when he asserted himself as one of the most eminent diplomats of the European continent. The doors of the Foreign Office and Quai d'Orsay were permanently open for him, Nicolae Titulescu becoming not only the friend, but also the adviser of the most prominent personalities of the political and diplomatic milieus of the two great western powers.

From June 1927 to June 1928 he was Foreign Minister in the Liberal government — discontinuing for a year his stay in the West — and he will be again Minister for Foreign Affairs in 1932, in the Maniu National-Peasant Cabinet, preserving this office until August 1936, during the Liberal government. He shunned as hard as he could a political commitment and he would have liked to be a permanent foreign minister. When twice, in 1931 and 1932, King Carol II proposed him the office of prime minister, all attempts failed because Titulescu wanted to gather in his government representatives of all the parties, spurred by the same wish of avoiding any unilateral enslavement. As a Minister for Foreign Affairs, he had asked in 1928 that his department should not be a "salon", but a "hive of diligent bees". He would explain his reasons four years later: "The foreign policy of a country can be pursued neither with improvisations, nor with presumptions".

Titulescu considered himself “his country’s soldier” “in the trenches of peace”, his activity being dedicated to “Romania alone”, but, at the same time, he was the bright-minded man, open to all the nations of the world. “We want to be the friends of all nations, he stated in 1934, but – he added, like a memento in some way forgotten – in our own affairs the only masters we accept are ourselves”. He believed in the “great universal harmony”, he believed in the League of Nations – the “flame of hope if not the light from Geneva” as he defined it in 1930. He militated for its universal nature, especially that according to his convictions “in spite of frontiers, in spite of divergences, mankind is a single body”. As for inter-state relationships, he pronounced himself for “a voluntary association of free states, obliged to submit themselves to the laws established by them, by virtue of their own sovereignty”. Moreover he proclaimed the “principle of equality between states” as an iron law of his foreign policy demarches. He knew better than anyone else to behave like a lord of the domain he was serving, imposing respect and admiration. Edouard Herriot said about Titulescu: “This minister of a small country makes a grand style policy. What an amazing man!” By his behaviour he imposed to the men of state of France and Great Britain to see him as a partner to whom they addressed for support to solve some sensible situations or even the divergences between them.

Titulescu believed in the force of negotiation, being a hard and malleable negotiator himself, knowing to leave a door open for a constructive compromise. “I have no limits in my hunger for understanding each other”, he said in 1935. He served peace, disarmament, collective security, respect of treaties, international cooperation; he was interested in good understanding with neighbouring countries and was a devotee of the Little Entente and the Balkan Entente. Litvinov said once about Nicolae Titulescu: “If Roosevelt is the President of the United States of America, Titulescu is the President of the United States of Eastern Europe!” Moreover, Titulescu was intransigent about the bringing into operation of international laws, especially when aggressions had taken place. In 1934, he proposed the conclusion of an international convention on the sanctions to be applied to accomplice states to terrorism! He was also interested in securing

an international climate propitious to good inter-state relations, able to serve peace, seen by him as a “phenomenon of movement”, and therefore as a result of a constant action; in this respect he spoke in 1935 about a “moral disarmament”, aimed at “revision of school textbooks with a view to develop among the youths the spirit of international solidarity”. How present in our times Titulescu can be!

Titulescu succeeded to assert himself to his contemporaries, being accepted as a personality of outstanding dimensions. He was one of the founders of the International Diplomatic Academy in Paris, he spoke in 1929 in Reichstag about the *Dynamics of Peace*, he was twice in a row elected, with a quasi unanimity of votes, as president of the General Assembly of the League of Nations (a unique case in the history of this institution!), he made a lecture at Cambridge about the progress of the idea of peace, and, after his dismissal in 1936, he was invited to speak in the House of Commons, at Oxford and in Cambridge, or at the Royal Institute for Foreign Affairs in London, while the University of Bratislava awarded him the title of Doctor *Honoris Causa*. The Romanian Academy had elected him, in 1930, a honorary member and in 1935 he became one of its full members.

This “minister of Europe”, this “Academician of peace”, as defined by one of the members of the International Diplomatic Academy, a faithful servant of European and world peace, this many-sided intellectual, this astonishing and captivating personality, the jurist, the professor, this financial expert and, above all, the diplomat, dominated by ardent and unbounded love for his country, but keeping his eyes open towards mankind, has a unique place, of front-ranking importance, among the Great Romanian Men dedicated to humanity. By his thought and action he continues to be near us, counseling us and not very seldom scolding us. We owe him due honour and respect!

Nicolae Titulescu – Architect of Romanian Diplomacy¹

Mr. President of the Romanian Academy,
Mr. Vice-President of the Romanian Academy,
Mr. President of the Titulescu European Foundation,
Distinguished guests,

We are participating today in a remarkable event – the marking of the 125th birth anniversary of the great diplomat and man of politics Nicolae Titulescu. Far from recording a simple anniversary, we are paying homage in fact to the progress through times of a prestigious personality, who, as Savel Rădulescu said, “he dedicated all his passion to the organization of a better world, of a durable peace, combining future ideal with present reality, in an activity fecund by its steadfastness and its lucidity”.

I don't think it is meet and proper, in order to evoke Nicolae Titulescu, to remake the line of his life and work, given the remarkable interventions of the foregoing speakers; although the valences of the exceptional personality will never be sufficiently emphasized. I think it more appropriate to bring into bold relief the most important aspects in the internal organizational activity of the Foreign Minister Nicolae Titulescu; I shall refer to the

¹ Address prepared by Valentin Naumescu, Secretary of state at the Ministry of Foreign Affairs, for the Homage-paying Session dedicated to the celebration of 125 years since Nicolae Titulescu's birth, organized under the auspices of the Romanian Academy, the Ministry of Foreign Affairs, the Titulescu European Foundation, in the Assembly Hall of the Romanian Academy, March 16, 2007. The text was presented to the audience by Lucian Leuştean, Secretary-general of the Ministry of Foreign Affairs, Valentin Naumescu being abroad on the day of the Session.

seasonableness of his views about the institutional development of the Ministry of Foreign Affairs.

“The profession of diplomat” – to paraphrase a syntagm used by Henri Irénée Marrou – the “trade” of observer, negotiator and privileged facilitator of relations in the international system knew in inter-war Romania an unprecedented progress.

During his two mandates as Foreign Minister, in 1927–1928 and 1932–1936, Nicolae Titulescu proved a steadfast concern for the creation of a professional, élite diplomatic corps, recommended exclusively by intellectual, professional and moral virtues.

In this spirit, on August 1, 1927, shortly after his first appointment, that Nicolae Titulescu submitted a project for the reorganization and restructuring of the Ministry of Foreign Affairs, by the force of which the main directorates in the central administration had to be strictly specialized with a view to making activity more efficient.

By what was the proposed modernization individualized? First, by the measures taken late that year, when the Economic Division was created, and the Consular Affairs and Commercial Affairs Directorates got fused. In this way a correlative approach of the political and economic problems was assumed, aiming at cooperation and the unitary expression of Romanian viewpoints in the economic and financial domains, within the League of Nations, or of other relevant bodies.

“He was a great jurist – said Antoine F. Frangulis about Nicolae Titulescu – and he had a vision of the future, the way Talleyrand did. Had Europe taken into account the policy contemplated by him, its fate would have been, of course, altogether, different”.

In this sense, Nicolae Titulescu’s decision to create a Juridical Division under the Ministry of Foreign Affairs was of extreme importance, given the need for a coherent approach of all the problems of juridical nature confronting the Romanian state. The creation of this new division provided, at the same time, the link of the Romanian state with international juridical bodies, establishing thus the aims and ways of constituting, structuring and enriching the documentary fund in this domain.

What other modernization measures were left after that period? Last but not least, the initiative of setting up the Higher Diplomatic Council called upon to examine the problems of strategic importance and, at the same time, to offer advice to the Minister for Foreign Affairs.

Understanding like nobody else the importance of diplomatic representation, Nicolae Titulescu stimulated the development of foreign activity by creating new diplomatic missions in European states and countries on other continents, in Latin America, Asia and Africa, by adhering to new international bodies and organizations, by organizing or participating in international conferences of a sub-regional, regional and continental import, on various topics.

In his connection, the success of foreign policy was based, first and foremost, on close, direct, constant and active contacts with other countries, while Romania's diplomatic missions had multiple and important duties in this sense.

Thus, the settlement of differences, as for instance the efficient assertion of Romania's interests at an international level could be achieved only by the way of dialogue, of direct talks with the partners:

"In today's international situation" said Nicolae Titulescu – I believe that of great interest would be that the Romanian viewpoint about various topical foreign questions be the object of an exchange of views directly with the foreign ministers. Romania wishes peace and her foreign policy has given up neither this essential aim, nor the necessary composure, the sole way allowing us to find the appropriate means to have it achieved".

These are the coordinates on which Nicolae Titulescu's visits abroad had been inscribed, having thus the possibility to approach directly, with important political and diplomatic personalities, Romania's problems, as well as, questions of a European and global interest.

Nicolae Titulescu had a special relation with the Press – in order to explain and make better known by public opinion his views in the field of Romanian foreign policy, to pay due attention to the moral principles of institutional communication. Addressing the journalists at his first press conference after his

appointment as Foreign Minister, he stated: "between diplomacy and journalism there is close connection. Both are running after novelty. Some of them, the diplomats, are more cautious, others, the journalists, look for the sensational. But from you, from journalists, we others the diplomats find out a lot, so many useful things, before taking the official way. Therefore I insist to have every week, or every fortnight, a press conference with you, so that I may share with you so many interesting things for the country".

Thus, Nicolae Titulescu paid great attention to staffing the press bureaus of Romania's missions with competent and qualified personnel. He was the one who should be attributed the presence in the Ministry of Foreign Affairs, as press attaches or press councilors, at the Press and Information Directorate, of such great personalities like Elena Văcărescu or Lucian Blaga.

Nicolae Titulescu advocated, in his capacity of Foreign Minister, for providing special material and financial conditions for the personnel of the Ministry of Foreign Affairs, up to international standards. During his office, Romanian representatives gained an equal position, a similar statute to western diplomats, meant to do away with any inhibitions or inferiority complexes.

In 1932, the great Romanian diplomat defined this condition, in his speech made at his re-election as President of the League of Nations Assembly: "Everyone has his own mission, how could we doubt that we shall be successful if we are all united? What does it matter that we shall not be present the day the oeuvre will be completed? What does it matter that the efforts of the first hour labourers have fallen into oblivion? What does it matter that we had only been the unknown soldiers of the victorious peace? We shall be the ones who had believed at a moment when they could have lost their faith and this is the only worthy merit..."

Ladies and gentlemen,

In 1928, Nicolae Titulescu stated: "Romania is dominated by the perfect concordance existing between Romanian and European interests. All her past foreign policy deeds, as well as all her

future foreign policy ones are explained or will be explained by this fundamental consideration”.

Nicolae Titulescu’s vision, transcending the national spirit, by the regional spirit towards the universal, may be projected even today on Romanian foreign policy.

At the beginning of this year, a new page has been opened in Romania’s history. Accession to European Union marked a new historical stage, adding a new identity to the national one. Staying faithful to the fundamental principles and values, we shall assume this statute and try to turn to good account our national interest, in full solidarity with our European partners.

Romania’s foreign action is grounded on the firm belief that a powerful global presence of the European Union will serve not only the peace, security and prosperity of the European Continent, but also those of the international community as a whole.

Honored members of the audience,

The memory of the illustrious diplomat is for Romania’s Ministry of Foreign Affairs a duty of honour and a title of glory. The recollection of Nicolae Titulescu’s innovating ideas, in his capacity of Foreign Minister, is the best stimulus on the European road of Romania today.

I take this opportunity to express out gratitude to our fellow institutions. I am deeply thankful that this special event of the Romanian diplomatic and academic world is taking place under the cupola of the Romanian Academy and I thank you for your attention.

Titulescu and Europe¹

Mr. President of the Romanian Academy,
Mr. Vice-President of the Romanian Academy,
Honorable Members of the Academy,
Mr. Secretary-General of the Ministry of Foreign Affairs,
Your Excellencies,
Dear Colleagues,

By a happy coincidence, we are paying homage to Nicolae Titulescu at his 125 birth anniversary at a moment of special European and Romania significance. Fifty years ago, in the same month of March, the Treaties of Rome were signed, laying the foundations of a United Europe, an idea which marked for long the life and activity of the former Romanian Foreign Minister. The celebration of Nicolae Titulescu's 125th birthday takes place in the very first year of Romania's adhesion to the European Union, fulfilling thus the dream of our great forerunner, who had thought out and pleaded consistently and convincingly for Romania's destiny within European co-ordinates.

The fact that we are paying homage to Nicolae Titulescu at the Romanian Academy, the country's pre-eminent cultural forum, shows perfectly the commendation and respect paid by the Romanian nation to our illustrious predecessor, man of politics and diplomat of international status, lends loftiness to

¹ Address made by professor Adrian Năstase, PhD, President of the Titulescu European Foundation, at the Homage-paying Session dedicated to the celebration of 125 years since Nicolae Titulescu's birth, organized under the auspices of the Romanian Academy, the Ministry of Foreign Affairs, the Titulescu European Foundation, in the Assembly Hall of the Romanian Academy, March 16, 2007.

the whole set of events occasioned by the Titulescu Year, celebrated under the motto Titulescu – Harbinger of United Europe.

I would like to add two landmarks, of equal importance, whose recollection brings into a bolder relief the significance of the moment.

By his election, on May 28, 1935, as its full member, the Romanian Academy enriched its gallery of immortals with the best-known Romanian of the time, ennobled on other meridians with dignities of universal authority, of which I would remind only his election twice in a row as President of the League of Nations Assembly and as President of the International Diplomatic Academy in Paris. In this way, Bucharest sanctioned too his political and diplomatic oeuvre, carried on for twenty years, a work dedicated to the country's lofty interests, his steadfast commitment to the definition, consolidation and defense of the great principles of international law, his pleading and action for a new philosophy of peace and for a new construction of international relationships, in which evolutions would get a positive sense, under the sign of Liberty, Justice, Equity, Morals and Progress.

When his body prematurely ceded on foreign lands, passing away on March 17, 1941, under the unjust blows of his adversaries at home and abroad, overcome by his sorrow at seeing the collapse of the ideals in which he believed and which he served and nourished by struggle and dedication, when Nicolae Titulescu could not find his sleep of death in his country's soil, and his recollection and homage paying by the press were harshly censured or banned by the officials of the military dictatorship regime, the Romanian Academy did not respect the order and went into mourning, extolling him with words of high Romanian commendation.

Long way after, on March 15, 1991, when Romania re-conquered her freedom and established a democratic regime, the Titulescu European Foundation was created under the moral authority of the Romanian Academy.

When the members of the Titulescu European Foundation signed here, at the Romanian Academy, the Constitutive Act, they took into account, primarily, that Nicolae Titulescu's

personality gathered almost perfectly the essential defining features of the Romanian people and the fundamental characteristics of the European spirit. I rightfully affirmed then that “we are in the presence of a symbol, among so many others, of Romania’s spirituality belonging to the European spirituality” and that the Titulescu European Foundation is called upon to fulfill a moral duty. Rehabilitating his memory and spurring the interest in his personality and work, placed at the service of his country, of peace and the unity of Europe, the Titulescu European Foundation planned from the very beginning to promote the exchange of ideas, to encourage the European dialogue about international law subjects, about international relationships and, of course, about political, economic, social and humanitarian questions of high interest for Europe’s destiny.

At its 15th anniversary, we live the satisfaction of a duty assumed and partially fulfilled, the Titulescu European Foundation proving to be a genuine laboratory of research, a generous space for an open and constructive dialogue, a highly democratic rostrum for expressing ideas necessary for Romania’s construction or reconstruction, for the fate of Europe.

Ladies and gentlemen,

The enrichment of the national patrimony with over ten thousand unpublished pages, originating in the European and extra-European space and the editing all along these years of volumes dedicated to Nicolae Titulescu’s political and diplomatic work, bring us, with each and every page, deciphered and printed, nearer to the thought and deed of the man of politics, help us enter the privacy of the elaboration process of his great ideas and projects, of the preparation and launching of his demarches of European vocation.

We shall identify convergently in his speeches and actions both the thinker and the man of action.

His political work lends even more brilliance to I.C. Brătianu’s well-known witticism: “Small countries cannot afford the luxury to have mediocre men of state”. Or was Brătianu wrong?

I shall ponder – more or less briefly – on some of the features of his political philosophy and on his political and diplomatic endeavours placed at the service of a United Europe.

A versed connoisseur in the history of the countries of the Old Continent, Nicolae Titulescu saw Europe like an organic entity, defined by its congruous historical and geographical, ethnic and religious, cultural and humanitarian dimensions.

He categorically and pathetically rejected the artificial division of Europe into Western and Eastern Europe, the sketchy value hierarchy of the civilization equipment, of the political importance or of the creative potential.

From such a vista, Europe seemed to him the fruit of a common civilizing bole, responsible for all its defeats and testamentary beneficiary of all the aspirations of its peoples.

From the height of all the great rostrums of his epoch, Nicolae Titulescu revealed like a lightning and persuasively all the contributions giving Europe a prominent place in universal history, defining and fertilizing the irradiating capacity of our continent's culture and civilization.

An idealist by aspirations and a realist by way of living and experience, Nicolae Titulescu was one of those people who drew the attention on Europe's great responsibilities for the evolutions at a planetary scale.

A sagacious and refined analyst, Nicolae Titulescu formulated irrefutable conclusions on the perils and consequences of war, on the one hand, and on the value and exigencies of peace, on the other. The two world wars that shattered the 20th century, started on the European continent, dramatically confirmed his fears, judgments, warnings and appeals to reason.

The perils pointed out by the political and military involutions of his time, ascension of the extreme-right or extreme-left regimes, development of aggressive forces, proliferation of imposition of force, exacerbation of revisionist and revenge-seeking claims, multiplication of the expressions of political terrorism and ethical and religious confrontations, all these engaged him to make an unequalled effort to waken people to reality.

"Peace should be conquered, not proclaimed!" – he used to say.

Nicolae Titulescu never hesitated to remind the great western democracies that their interests did not stop at their own borders. He was fully aware of the indivisibility of European

security, and that no state on this continent – however geographically far away from a zone of potential or effective conflict – could not disown the responsibilities incumbent on them for its defense.

I dare say that his voice remained, unfortunately, singular, that it had Cassandra's fate. I can hear today, especially in the Romanian space – and I read with dissatisfaction and surprise – the affirmations made by some improvised analysts, who are reproaching now to Nicolae Titulescu that he did not prevent Romania's dismemberment, the territorial losses on the East, on the West and on the South, the breakup of the Second World War and its disastrous consequences. The absurdity of such reproaches spares me effort to find counterarguments in defense of the dear departed for his just judgment by history. The retort is given by a sacred monster of western journalism, Raymond Cartier, who stated almost 70 years ago: "He was the most brilliant and most dynamic of all those people who wanted to build up a new Europe, based on the equality of powers and respect of treaties. When clouds gathered at the horizon, he was one of the first who understood and the first who wanted to raise a barrier against the floods that announced themselves."

We have today at our disposal his great pleas for peace, security, cooperation and wisdom made in the twenties and thirties. They win us over by the deep analysis, the crystal-clear judgments, the bold ideas, and the beauty of style.

Beyond all this – paradoxically – these pleas seem contemporary messages sent by a man of politics who assumes the whole responsibility of the European destiny.

Ladies and gentlemen,

Nicolae Titulescu's whole political philosophy is the reflection of the way he conceived, sustained and defended the legal and moral principles that should govern the lives of the peoples and their relationships.

His humanist model of international organization – based on order, stability and the efficiency of the rule of law – represents the effort of an active consciousness, concerned with finding practical methods for a serious commitment to the observance of these values.

In a celebrated speech — *The Order of Thought* — made exactly 70 years ago, at the Komensky University, a speech I often reread conquered as I am by its deepness and beauty, Nicolae Titulescu stated: “First of all, the world today should set order in thought”.

Can we affirm that we have won it completely and for ever at the end of the seven past decades, can we say that the tragic experiences lived by us since then have made us sufficiently wiser, can we say that we keep it in check or even worse that we can get rid of it, that we can find substitutes from the domains of science or the religious creeds?

These are not simple rhetorical questions!

Dear colleagues,
Ladies and gentlemen,

Nicolae Titulescu understood very well that Romania cannot be out of Europe, the same as Europe cannot be without Romania.

He fundamented his outlook on taking into account a multitude of defining factors, approaching the historical and geographic, ethnic and demographic, social and economic realities up to the spiritual and cultural ones.

From such a viewpoint, Nicolae Titulescu foreshadowed for Romania a program of European foreign policy, when he stated, 80 years ago: “Pre-eminent in Romania is the perfect harmony between Romania and European interests. All past and present political acts made by Romania are explained and will be explained by this fundamental feature. Like most of the nations hardened by the World War, Romania is starving for peace. But there is no peace without international order and order cannot exist without an absolute conscience of its stability”.

The parenthesis of 50 years in Romania’s history in the last century strangled its evolution, but could not kill its European aspiration.

“A builder of grand ideals”, Nicolae Titulescu had never stopped believing in our European destiny, even when Europe fell down under the aggressive barbarity of the totalitarian regimes.

His hope was our hope too; it accompanied us in our expectations to come back to liberty and democracy, to progress and prosperity, within the natural borders of Europe. We have crossed several difficult decades. We have faced all the post-war questions. We have answered them better or worse than others, but only by having Nicolae Titulescu close to us, his wisdom, his ideas, entered into a European patrimony of action. All these allowed us eventually to find the right path.

I would to confess today and here the big satisfaction I had as a Romanian all along years, in many places of the world, particularly at the universities in France and not only, at the meetings with academic and university circles, who recalled with profound respect Nicolae Titulescu's name alongside those of Jean Monnet and Robert Schuman. All the three of them are to be found in the ideas, projects and demarches that prefigured and fundamented the outline of today's United Europe.

Ladies and gentlemen,

The United Europe we adhered to has as programming goals "...promotion of peace, of its values and the welfare of its nations", and the values laying at its basis are "human dignity, liberty, democracy, equality, the state of law, as well as the respect for human rights, including the right of the persons belonging to national minorities. These values as stipulated in the texts of the European Union Treaties from which I quote are common to all member states, in a society characterized by pluralism, non-discrimination, tolerance, justice, solidarity and equality between women and men"

Any perusal of speeches and any analysis of Titulescu's demarches confirm the quasi-perfect similitude of thought between the message of our country fellowman and the goals of the European Union, who are somewhat rooted in Nicolae Titulescu's political philosophy, in his ways of approaching intra-European relationships, when, at Geneva or in the capital cities of the Continent, he had tried to build up the fundamentals of European security and peace.

Nicolae Titulescu's view concerning the defense and strengthening of peace is based on two factors of utmost importance:

achievement of a peaceful mentality, on the one hand, and the lawful organization of peace, on the other.

Our fellow countryman rightfully believed that the achievement of a peaceful mentality was able to lay the pre-requisites and framework for the approach and solution of the problems of peace, while education for peace would become an activating force, able to intervene in the political decision-making at national and international level.

His ideas and actions regarding the organization of peace outlined a coherent system, based on a great acumen and power of understanding the meaning and contents of social and historical development.

At the basis of his efforts for the organization of peace, Nicolae Titulescu laid the need of respecting the principles of international law, his indefectible pleas for the supremacy of the "force of law" and the eradication of the "law of force". Nicolae Titulescu was consistent to his last day in advocating the principles of international law, to whose codification and promotion he made a substantial contribution. For us, this consistency is a paramount political and moral landmark. In 1990, at a meeting of the Security Council, then when Romania had to pronounce herself on the Iraqi attack against Kuwait, I have recalled Nicolae Titulescu's words, uttered in 1936, in the circumstances of the aggression perpetrated by Mussolini's Italy against Ethiopia: "For Romania, the sanctioning of Italy was a deeply afflicting experience. The Romanian people's love for the Italian people is of such a nature that I had to muster the whole strength of the political orthodoxy which I claim for my country in order to apply the Pact without hesitation. [...] As a Minister for Foreign Affairs I followed a straight line, but this was the line of the bullet which crosses the heart to reach its target".

At every hard moment in history, Romanians carried Nicolae Titulescu in their subconscious, they appealed to his ideas and judgments, relying on the great moral authority he enjoyed in Europe.

The creation of the Little Entente and the Balkan Entente, organizations of peace and cooperation in Central and South-Eastern Europe, based on Nicolae Titulescu's political

philosophy, identifies significant steps on the path of inter-bella effort of building up a system of collective security in Europe.

We would be wrong if we ignored the fact that the political and diplomatic annals from the inter-war period found Nicolae Titulescu present and active in all the other efforts to build a lawful peace at a planetary level.

Ladies and gentlemen,

These idea and principles – foreshadowed by Nicolae Titulescu – got new outlines after the Second World War, first and foremost within the United Nations, within regional organizations, but also at the level of inter-state bilateral relations.

The foreign policy and that of common security of the European Union, whose member Romania became on January 1, 2007 are aimed at:

- safeguarding the common values and the fundamental interests of the member states, independence and integrity of the Union, in keeping with the principle of the United Nations Charter;
- strengthening of the security of the Union under all forms;
- maintenance of peace and consolidation of international security, in keeping with the UN Charter principles, as well as with the principles of the Final Act of Helsinki and the Paris Charter (of OSCE), including those concerning international frontiers;
- promotion of international cooperation;
- development and strengthening of democracy and of the state of law, and respect for the human rights and fundamental liberties.

The fact that Europe is more stable than ever before, that its states are taking action more coherently and more responsibly than they did in the past, that the violence of the first half of the 20th Century was substituted by a period of peace and stability unprecedented in European history are indisputable realities, while it is equally true that hotbeds of tensions and potential conflict zones are still persisting, that there are still voices of some forces and structures professing new kinds of revisionism – more often than not under the form of zonal or regional autonomy within states whose integrity is recognized internationally

by all the treaties of peace and other international regulations unanimously accepted – and finally, ethnic, religious or other intolerances of the kind have not yet been eradicated.

The creation of the European Union has been the essential factor of the Continent's positive evolution. It transformed the relationships between European member-countries, as well as the relations between the members of the European Community countries. Obviously, these targets and aspirations of the European Union are not yet fulfilled. Though being only at the beginning of her accession to the European Union, Romania is conscious of and appreciates this new spirit. As a matter of fact, all through this period, the progressive extension of the state of law and of democracy has changed authoritarian regimes into sure, stable and dynamic democracies. The successive extensions of the European Union have turned into reality the project of a united and peaceful Europe. To her benefit, Romania joined and became part and parcel of this process. Accession to the European Union, as well as her accession to NATO three years ago, has been the major project of the present generation, of our country's connecting to the major political, economic and military Euro-Atlantic structures.

If he lived, Nicolae Titulescu would have done like us, would have looked for major objectives in the European integration and in the Euro-Atlantic integration. Maybe he would have done it better than us, more wisely, he would have found solutions, and he would have found even other tempos.

It would be enough for the homage we should all pay him on his 125th birth anniversary.

When we are seeking solutions to our foreign policy problems, we relate to what Nicolae Titulescu had thought out and done and not alone, as a matter of fact, but together with his colleagues in the Ministry of Foreign Affairs, with the political class, as it used to be in inter-war Romania, in a changing world, which concealed a lot of tensions, leading eventually to World War II.

Only few political men and diplomats had understood, like Titulescu, the importance of solving economic issues for the destiny of European and international peace. Stating that the shortage of raw materials and of economic outlets, of credits,

trade obstructed by all sort of economic barriers, are determining mistrust, fear, discontent, blocking of communication channels, weakening the bases of good-understanding and cooperation, generating, eventually, tensions and conflicts. Logically, Nicolae Titulescu advocated for the need to adopt for all these questions some palpable and coherent steps as a fruit of a large and mutually profitable cooperation among all states, a fact which entitles us to consider him a precursor of a new world economic order.

All these subjects are today on the Economic Union agenda, both as realities within the Union and relations with states outside it are concerned. I would mention only the fact that the European Union is the main provider of technical and financial assistance in the world in the struggle against poverty, starvation, and underdevelopment. Nicolae Titulescu, in his capacity of Foreign Minister, was in duty bound to lead Romania into Europe, and to bring Europe home, into Romania. He considered this mission both delicate and difficult, for “as a foreign minister one has to take into account – hard duty – two public opinions: one at home, and the other over the border” and “it is difficult, whatever pains one might take, to convey home an international atmosphere! And my mission is to be the carrier in both directions!” I have quoted his words because they show us in some way, not necessarily the everlastingness, but rather the similitude of some approaches, of some debates. We live often under the impression that we are original in what we are doing, in what we are saying, in what we are feeling, but, as a matter fact, this scrutiny of Nicolae Titulescu proves that after all there is a sort of cyclical recurrence in Romanian political life, a sort of action pattern and, especially, an attitudinal pattern.

Were we to continue to draw parallels, we would discover in Nicolae Titulescu’s work his interest in regionalism, so much promoted today by the European Union. Evidently, one cannot sever a country from the zone it is placed. Important is to create a peaceful regional environment. The problems of the Balkans, of South-Eastern Europe are essentially linked to a regional solidarity which had been somewhat functional before the war and which nowadays has its own importance and significance.

Romania's accession in NATO and adherence to the European Union have consolidated Romania's credibility abroad as a partner in the build-up of United Europe and in strengthening the transatlantic solidarity. The foundation of today's Romanian foreign policy should be a total integration into the structures of the European Union and the powerful consolidation of the strategic partnership with the United States of America.

The beginning of the twenty-first century meant for Romania her definite return in the bosom of her true family, having thus revitalized and galvanized her national energy necessary for the acceleration of the reforms indispensable to our country's transition from adherence to effective European and Euro-Atlantic integration.

The broad assistance extended permanently by our fellow countrymen to Romania's adherence to the European Union expresses also their wish to stress the irreversibility of the political and economic reforms, our country's integration into an orderly economic system, a functioning system, able to cope with globalization, to access to advanced knowledge.

Our efforts for domestic reforms have been simultaneous with the negotiations for accession to the European Union, which is today in full process of institutional and identity transformation.

Having a new statute, the statute of full member, Romania will be called now to participate, alongside of other member states, in the European Union reformation process, mainly in the efforts for the revitalization of the Constitutional Treaty. We would like to have Romania's voice and interests heard, presented and sustained in all the Union structures. Indisputably, such an exigency claims the presence of the Romanian Euro-parliamentarians at the level of national needs and of communitarian expectations.

I think it our common duty to strengthen the landmarks of European identity, contributing thus to the decline of democratic deficit and the buildup of a genuine "Europe of the citizen".

In my opinion, the European view about the common political action should be grounded by four notions: efficiency, coherence, solidarity and legitimacy. That is, efficiency of institutions, coherence of actions and of competencies and solidarity in the

drawing up and putting into practice of policies to citizen's benefit and, last but not least, democratic legitimacy, based on the agreement between national policies and European regulations to the benefit of the citizen.

A United Europe has got all the trump cards to obtain and fulfill its role of front-ranking actor in a globalized world.

What we understand by "United Europe" is more than a simple sum-total of individual contributions of each state. I believe in the build-up of a United Europe, not only greater, but, mainly, better. It is, first and foremost, the "Europe of our wills", common wills so well defined by Pascal Lamy in one of his works.

To be a citizen of United Europe means a strengthened identity and avoidance of national, ethnic, cultural or religious anonymity.

I think that Romania's national harmony can be the most precious confirmation of the values of cohesion through diversity aimed at by a United Europe: social cohesion, cultural cohesion, cohesion of interests, competitive cohesion.

These are the emblems of the new European paradigm which Romania is able to assume: harmony, competitiveness, attraction of the model of a united and diversified society.

Ladies and gentlemen,

Romania, by its demographic data, by its economic and human potentiality – that places her on the 7th position among the Union members – as well as by its acknowledged European cultural value, may be a substance adding member to the buildup of the new European construction. We have got a strong creativity potentiality, of competences, modeled by the most profound European values. We have a democratic system, perfectible undoubtedly, but already robust, which, in my opinion, is able to sustain reforms at home and assume responsibilities abroad, in spite of some dysfunctions occurring from time to time. For Romania, the contribution of our intellectual, cultural, and human potentiality to the solidity of United Europe implies the access and contribution of the Romanian citizens to the space, culture, educational system and market opportunities of an enlarged Europe.

I am deeply convinced that the greatest achievement during the over 17 years of post-communism in Romania is the new democratic militancy of the young generation grounded on the realization and putting into practice of their courage and passion. Investment of capital in education, in creativeness in high-tech communication domains and the continuous stimulation of the democratic spirit are investments which, in my opinion, are worth cultivating uninterruptedly.

I firmly believe that the safest way to fully secure stability and security in Europe is the promotion of inclusion, not of division, promotion of respect for European and Euro-Atlantic solidarity. By finding common solutions to common problems we shall always be wise enough to choose the right path to action. And Romania – in my opinion – should play an important role in this field.

Still famous are Nicolae Titulescu's words about the demarcation lines and frontiers: „It is not the displacement of a frontier with several kilometers to the East or to the West that better serves peace. What we have to do to secure peace is that peoples, in all sincerity and without hidden thoughts, should work for the spiritualization of frontiers by all sort of agreements”.

Full of meanings, the words of our great European and contemporary foreshadowed a new world, putting an end to renunciation to any manifestation of autarchy, isolationism, exclusivism, implying the free circulation of goods, values and people, a cooperation between equals, in the circumstances of preserving and respecting the inalienable rights of each and every one.

Well, such “agreements of all kind” conducive to the spiritualization of frontiers are part and parcel today of what one calls the communitary “acquis”, constituting a right gained for the Romanian citizen, turned into a European citizen, at the moment the Treaty of Romania's accession to the European Union came into force on January 1, 2007. What else than “spiritualization of frontiers” do the texts of the European Union represent, to which Romania is a part of and which stipulate:

- The Union offers its citizens a space of liberty, security and justice without inner frontiers.

- The Union permits economic, social and territorial cohesion, as well as solidarity between the member states.
- The Union respects the wealth and its cultural and linguistic diversity and watches the safeguarding and development of the European cultural patrimony.
- The European Union assures the free movement of persons – European citizens –, without visas and without passports (with national identity documents).

Essentially, the profound meaning of Nicolae Titulescu's notion regarding the "spiritualization of frontiers" – with the preservation and defense of the national frontiers – can be yet considered as put into force in the European Union, Romanian citizens being also benefiting of it, beyond temporary and limited restrictions concerning the free movement of the labour force. A dream come true, not only Titulescu's, but also the dream of each and every inhabitant of Romania!

Ladies and gentlemen,

Nicolae Titulescu – the visionary – presented Europe of the twenties and thirties of last century with generous ideas and projects, which the thought and action of the Continent are keeping in the treasure-store of perennial aspirations and in the history of European construction deeds, which land marked the road from aspiration to reality.

At this moment, genuinely historical, of Romania's entry into the European Union, we are looking to the future with more confidence than ever before, but we think with seriousness and responsibility of what had happened in the past, to learn from mistakes, so as to get possession of the inheritance left by our predecessors, values indispensable for our European construction efforts. We add to our political arguments our moral authority arguments and those who, in some way, justify ourselves at present, by coming from the past.

On his 125th birth anniversary, we understand not only to pay him a pious and well-deserved homage, but also to turn back, once and again, to Him, as we would do to a model, to a source of inspiration.

Titulescu bestowed upon us a vibrating heritage when he wrote: Those who die for an idea are heroes whose last will and

testament is one sole word: go on!" We are the executors of this political testament.

Today's anniversary, observed under the intellectual and moral authority of the Romanian Academy, takes place at a political, psychological and moral moment of great significance, the moment when a younger generation is taking over the pertinent ideas of our predecessors and when they responsibly assume the European commitment of the past and present generations in order to ensure a sure prospect to the aspirations and demarches of the Romanian nation.

The European Union – for which Nicolae Titulescu, its visionary and precursor, had acted steadfastly and with dedication – means for the Romanian nation the wished for and expected accomplishment.

In its generous and safe space, of liberty, justice and democracy, the Romanian people has real chances to reach the horizon and prosperity of advanced countries, in which our contemporaries believe and to which so many generations of forefathers had aspired, who had in this country's intelligentsia real luminaries of the Romanian nation's European consciousness.

To all these directors of responsible, Romanian and European consciousness we are evoking the names, with emotion and gratitude.

Thank you for your attention.

Session consacrée au

**125e ANNIVERSAIRE
DE LA NAISSANCE DE
NICOLAE TITULESCU**

16 mars 2007

Amphithéâtre de l'Académie roumaine

*Allocution d'ouverture*¹

L'Académie roumaine célèbre aujourd'hui dans son grand amphithéâtre, aux côtés du ministère des Affaires étrangères et de la Fondation européenne Titulescu, fondation sous « la responsabilité morale et scientifique de l'Académie roumaine », 125 ans depuis la naissance de Nicolae Titulescu. Universitaire, avocat, parlementaire, diplomate, ministre, homme de culture, membre de l'Académie roumaine, Nicolae Titulescu a été une personnalité exceptionnelle par tout ce qu'il a fait pour le pays au service duquel il a travaillé avec dévouement.

Nicolae Titulescu naquit le 16 mars 1882 à Craiova et est mort en exil, le 17 mars 1941, à Cannes.

Il a suivi des cours de droit à Paris où il a passé son doctorat en 1905. De retour dans le pays, Titulescu a été professeur à la Faculté de Droit de Iasi entre 1904-1909 et ensuite à la Faculté de Droit de Bucarest. Comme avocat, il a souhaité défendre gratuitement les paysans du département de Dolj aux procès qui ont suivi à la révolte de 1907.

Il a été ministre des Finances (1917-1918, 1920-1921), ministre des Affaires étrangères (1927-1928, 1932-1936), mais s'est remarqué surtout comme diplomate, carrière entamée comme ministre plénipotentiaire de la Roumanie à Londres (1921-1927; 1928-1932) et continuée comme représentant de la Roumanie à plusieurs organismes internationaux.

¹ Allocution prononcée par l'académicien Ionel Haiduc, président de l'Académie roumaine, à la session consacrée au 125e anniversaire de la naissance de Nicolae Titulescu, organisée sous les auspices de l'Académie roumaine, du ministère des Affaires étrangères, de la Fondation européenne Titulescu, dans l'amphithéâtre de l'Académie roumaine, le 16 mars 2007.

Nicolae Titulescu a été un véritable diplomate européen, signant des traités historiques dont le Pacte d'Organisation de la Petite Entente (1933), la Convention de Londres de définition de l'agression (1933), le Traité d'amitié, non agression, arbitrage et conciliation avec la Turquie (1934), le Pacte de l'Entente balkanique (1934) et d'autres.

Il a déployé une exceptionnelle activité dans le cadre de la Société des Nations comme délégué permanent de la Roumanie. Son élection comme président de l'Assemblée de la Société des Nations (à la XIe session ordinaire de 1930 et à la XIIe session ordinaire de 1931) témoigne du prestige international dont il a joui. Il convient de mentionner aussi les fonctions de vice-président (1927) et ensuite de président (1934) de l'Académie diplomatique internationale de Paris, président de la Société internationale de Philologie, Sciences et Beaux Arts, membre dans la Commission de Coopération intellectuelle de Genève et membre de la Cour permanente d'Arbitrage de La Haye, pour mieux réaliser la portée internationale de sa personnalité.

Au cours de son activité diplomatique et en tant que participant aux conférences internationales d'avant la guerre, par exemple la Conférence internationale de La Haye (1929), la Conférence de Désarmement de Genève (1932) et la Conférence balkanique de Bucarest (1932), il s'est efforcé de promouvoir des mesures qui assurent la paix sur le continent. Il a été décrit comme « *orateur de la paix* » ou « *soldat de la paix* ». Malheureusement l'histoire a eu son mot à dire et la suite est bien connue.

Nicolae Titulescu a été *Docteur Honoris Causa* des universités d'Athènes et Bratislava. L'Académie roumaine l'a reçu comme membre d'honneur (31 mai 1930) et membre titulaire (28 mai 1935). Il convient de mentionner une citation sur le rôle des scientifiques : « *La conclusion à laquelle je suis parvenu, après 14 ans passés dans diverses fonctions ministérielles, est que la politique ne saurait être faite à présent sans la science et que le premier devoir de l'homme d'État est de s'associer au scientifique pour avancer ensemble dans la voie indiquée par le droit moral* » (1933). Ces mots, ne sont-ils pas valables à présent?

Des personnalités bien plus compétentes vont parler maintenant de l'activité multilatérale de Nicolae Titulescu. L'évocation

de la personnalité de Nicolae Titulescu ne saurait être séparée de l'évocation de l'histoire de son pays, dans le livre de laquelle il a écrit des pages de gloire. Nous écouterons avec intérêt ces interventions qui rendent honneur à la mémoire du grand homme d'État.

La place de Nicolae Titulescu dans l'histoire nationale¹

La Roumanie existait depuis moins d'un quart de siècle lorsque Nicolae Titulescu naquit, à Craiova, le 4 mars 1882. Fils d'avocat et d'homme politique local, sa mère étant une nièce de Theodor Aman, d'une famille aisée d'Olténie, il naquit dans une époque faste pour son pays. Par l'habile et l'intelligente double élection de Alexandru Ioan Cuza, résultée d'un compromis historique, mais s'inscrivant en réalité dans un processus naturel des temps, l'État national était apparu. Il y a eu ensuite la seconde modernisation et l'arrivée du prince étranger souhaité par les assemblées *ad-hoc* et, en 1877, la proclamation de l'indépendance. Entérinée par la participation efficace de l'armée à la guerre et reconnue comme indépendante par le concert des grandes puissances à San Stefano et à Berlin, la Roumanie avait été ensuite portée du rang de principauté à celui de royaume, de nouveau avec le consensus des grandes puissances d'Europe, presque exclusivement monarchiques à l'époque.

La transformation de la Roumanie se déroulait de façon presque miraculeuse, mais le milieu rural restait bien derrière le rythme de croissance de la modernité urbaine. Pendant l'enfance et la jeunesse de Titulescu, ce processus historique a continué, le pays se développant sous le règne sage de Charles Ier. Aspirations et rêves, qui semblaient utopiques auparavant, visant l'unification des frontières dans les limites de l'existence

¹ Allocution prononcée par l'académicien Dan Berindei, vice-président de l'Académie roumaine, à la session consacrée au 125e anniversaire de la naissance de Nicolae Titulescu, organisée sous les auspices de l'Académie roumaine, du ministère des Affaires étrangères, de la Fondation européenne Titulescu, dans l'amphithéâtre de l'Académie roumaine, le 16 mars 2007.

de la nation, devenaient toujours plus accentués. Nicolae Titulescu même appartenait à la génération de ceux qui allaient avoir pour objectif suprême de leur vie cette unification de la Roumanie.

Élève brillant, il est parti ensuite à Paris pour des études juridiques, s'avérant un étudiant exceptionnel et remportant le prix Ernest Beaumont, ce qui lui a donné le statut de lauréat de la Faculté de Droit. Son séjour de cinq ans en France a marqué profondément sa personnalité. Tout comme les intellectuels roumains de 1848, un demi-siècle auparavant, Titulescu a acquis non seulement des connaissances, mais il s'est intégré aussi à la manière de vivre et se conduire, ce qui l'a aidé toute sa vie à être une personne qui, aimant et servant hardiment sa patrie, a appartenu à l'humanité entière.

De retour dans le pays, il s'est inscrit au barreau et s'est dédié aussi à la carrière didactique universitaire. Entre 1904 et 1909, Titulescu a été professeur de droit civil à l'Université de Iasi. Associant son grand talent d'orateur à la science et à la passion, il a su transmettre à ses jeunes étudiants des connaissances, mais surtout a su éveiller leur intérêt : « *Le cours, disait-il, a un but : de vous rendre curieux!* ». Il a exercé brillamment, en même temps, la profession d'avocat, s'affirmant par sa capacité aussi bien que par son honnêteté. Après une tentative manquée en 1907 de se faire élire au Parlement, il y est parvenu en 1912. Comme député, il a impressionné Take Ionescu avec son don d'orateur. « *Un grand, un extraordinaire talent est apparu à la tribune roumaine* », s'exclamait celui-ci! Sa carrière politique était ouverte, mais Titulescu avait ses propres règles et a évité à s'enrôler trop, même vis-à-vis des conservateurs démocrates auxquels il avait adhéré. Son don était exceptionnel — de vastes connaissances, la maîtrise parfaite de quatre langues et, par-dessus tout, une rare capacité de compréhension et dévouement à ceux qui l'entouraient. « *Le Roumain, écrivait-il en 1904, mots valables aussi à présent, figurera brillamment dans le concert européen intellectuel; pour cela, ni de guerres, ni trop d'habileté politique ne sont nécessaires, mais seulement du travail* ». En 1907 il avait été préoccupé par la question paysanne, la considérant, à juste titre, comme « *pressante* », il avait écrit de manière critique de « *l'absurdité de notre répartition foncière* » et plaidé à la fois pour l'introduction

du vote universel. Titulescu était un promoteur, un homme du progrès de sa nation.

Juriste doué, se remarquant comme professeur et défenseur excellent des causes qui lui étaient confiées en Justice, il s'est avéré également un jeune homme politique de grand avenir. À 35 ans, aux moments particulièrement difficiles que le pays parcourait l'été de 1917, il s'est vu nommer ministre des Finances, mandat qu'il n'a exercé que six mois, pour revenir ensuite dans la même fonction deux ans plus tard. Cette fois-ci, il a pu faire preuve de sa capacité, réalisant une réforme intégrale des finances, préparées ainsi pour les grands changements socio-politiques qui allaient se passer, et précédant le processus d'achèvement de l'unité étatique, qui exigeait l'unification de quatre systèmes fiscaux. Dans la réforme qu'il a réalisée, l'accent a été mis sur les impôts directs, le principe de la progressivité a été appliqué, le travail a été taxé de 16%, le capital, de 40% et les capitaux de ceux qui s'étaient enrichis après la guerre, de 70%; les grandes successions étaient soumises à des impôts de 30% — voilà autant de leçons pour nos jours! La manière dont Titulescu a justifié sa réforme est tout aussi importante : il a relevé avoir étudié les mécanismes financiers d'une série d'États au cours de deux siècles, tirant des leçons pour sa réforme. Combien d'hommes politiques pourraient faire aujourd'hui un si grand exercice intellectuel! Nicolae Iorga allait qualifier la réforme fiscale de Titulescu de l'une « *des grandes choses* » réalisées par « *un vrai homme* » qui — disait Iorga — n'aura honte de ce qu'il avait réalisé « *ni face à ses contemporains, ni face à l'histoire* ».

Le destin de Titulescu allait se réaliser avec succès dans un autre domaine, celui de la politique étrangère et de l'activité diplomatique. L'été de 1918, il était parti à Paris et, dès septembre 1918, il avait agi très efficacement dans le cadre du Conseil national roumain. Par conférences, articles, lettres et contacts, Titulescu avait gagné une expérience particulière et s'était fait connaître dans les milieux politiques-diplomatiques de l'Occident. Deux ans plus tard, le printemps de 1920, le général Averescu voulait confier à Take Ionescu le rôle de premier délégué à la Conférence de la Paix, mais celui-ci a cédé cette fonction à Titulescu, qui allait signer le 4 juin 1920 le Traité de Trianon comme premier représentant de son pays. Reprenant

de nouveau le portefeuille de ministre des Finances quelques semaines plus tard et essayant d'assurer le redressement des finances — comme on a déjà mentionné — et les organiser dans le cadre de la Grande Roumanie, il a continué aussi à déployer des activités de politique étrangère, étant à la tête des délégations roumaines aux conférences de Spa et Bruxelles, consacrées à la question des réparations ou négociant des prêts étrangers.

En 1922, Nicolae Titulescu a été nommé ministre plénipotentiaire en Angleterre et à la fois représentant permanent du pays à la Société des Nations. Il y a eu ensuite 14 ans au cours desquels Titulescu a représenté avec une exceptionnelle efficacité son pays dans le domaine de la diplomatie, des relations étrangères. Il définissait ainsi l'activité diplomatique en 1924 : « *Ce n'est pas une sinécure agréable, comme les uns s'imaginent, mais un lieu de travail difficile et de responsabilité encore plus grande.* » Il a partagé son temps entre la légation et Genève, où était basée la Société des Nations. C'étaient les années qui l'ont recommandé comme l'un des diplomates les plus marquants du continent. Les portes de Foreign Office et du Quai d'Orsay lui ont été toujours ouvertes, Titulescu devenant non seulement l'ami, mais aussi le conseil des personnalités les plus réputées du milieu politique-diplomatique des deux grandes puissances occidentales.

Dès juin 1927 jusqu'en juin 1928, Titulescu a été ministre des Affaires étrangères dans le cabinet libéral — interrompant pour une année son séjour en Occident —, fonction qu'il a occupée de nouveau en 1932 dans le gouvernement national-paysan Maniu et qu'il a continué d'exercer jusqu'en août 1936, pendant l'administration libérale. Il a évité autant que possible un enrôlement politique et il aurait souhaité être un ministre des Affaires étrangères permanent. Lorsque le roi Charles II lui a proposé en deux reprises, en 1931 et 1932, la haute fonction de Premier ministre, ses tentatives n'ont pas eu de succès parce Titulescu avait souhaité réunir dans son cabinet des représentants de tous les partis, conduit par le même désir de non affiliation unilatérale. En tant que ministre des Affaires étrangères, il avait sollicité en 1928 que son département ne soit pas « *un salon* », mais « *une ruche d'abeilles actives* ». Il allait

motiver son affirmation quatre ans plus tard : « *La politique étrangère d'un pays ne se fait ni avec des improvisations, ni avec des suppositions.* »

Titulescu s'est considéré « *un soldat de son pays* » dans « *les tranchées de la paix* », son activité étant dédiée « *uniquement à la Roumanie* », mais il a été à la fois l'homme de vaste vision, ouvert à l'ensemble des nations du monde. « *Nous voulons être les amis de toutes les nations*, disait-il en 1934, mais – ajoutait-il comme un syntagme presque oublié – *nous sommes les seuls maîtres de nos affaires* ». Il a cru dans « *la grande harmonie universelle* », a cru dans la Société des Nations, « *la flamme de l'espoir sinon la lumière de Genève* », comme il la définissait en 1930. Il a milité pour l'universalité de celle-ci, d'autant plus que, selon ses convictions, « *malgré les frontières, malgré les divergences, l'humanité forme un seul corps* ». Quant aux relations entre les États, il s'est prononcé en 1929 pour « *une association volontaire d'États libres, avec l'obligation de se soumettre aux lois établis par ceux-ci, en vertu de leur propre souveraineté* ». « *Le principe de l'égalité des États* » a été proclamé par Titulescu comme une loi de fer des actions de politique étrangère qu'il déployait. Il s'est conduit plus que toute autre personne en senior du domaine au service duquel il s'était mis, se faisant ainsi respecter et admirer. Édouard Herriot disait parlant de Titulescu : « *Ce ministre d'un petit pays fait de la politique en grand style. Quel homme étonnant!* ». Par sa conduite, il a été considéré par les hommes d'État de la France et de la Grande-Bretagne comme un partenaire, ceux-ci lui sollicitant parfois du soutien pour régler des situations délicates voire des divergences entre eux.

Titulescu se fiait à la force de la négociation, étant un négociateur dur et souple à la fois, sachant laisser toujours une porte ouverte à un compromis constructif. « *Je n'ai pas de limites dans ma soif de m'entendre avec les autres* », disait-il en 1935. Il s'est mis au service de la paix, du désarmement, de la sécurité collective, de l'observation des traités, de la coopération internationale, étant préoccupé par l'entente avec les pays voisins; il a été dévoué à la Petite Entente et à l'Entente Balkanique – Litvinov a dit une fois « *Si Roosevelt est le président des États-Unis de l'Amérique du Nord, Titulescu est le président des États-Unis de l'Europe de l'Est!* ». Titulescu a été intransigeant dans l'application

des lois internationales, surtout dans le cas des agressions. Il a proposé en 1934 la conclusion d'une convention internationale pour la sanction des États complices au terrorisme! Il était aussi intéressé à voir assurer un climat international favorable à l'entente entre les États, qui soit au service de la paix, vue par lui comme « *un phénomène de l'évolution* », autrement dit comme le résultat d'une action constante. À cet égard il parlait en 1935 du « *désarmement moral* » ayant pour but « *la révision des manuels afin d'inculquer aux jeunes l'esprit de solidarité internationale* ». Voilà en quelle mesure Titulescu est actuel!

Nicolae Titulescu a réussi s'imposer au monde contemporain de lui, étant accepté comme une personnalité exceptionnelle. Il a compté parmi les fondateurs de l'Académie diplomatique internationale de Paris, a parlé en 1929 au Reichstag de Berlin de *La Dynamique de la paix*, a été élu deux fois d'affilée, presque à unanimité de voix, président de l'Assemblée générale de la Société des Nations (cas unique dans l'histoire de cette institution!), a donné une conférence à Cambridge en 1930 sur le progrès de l'idée de paix. Il a été invité à parler en 1937 à la Chambre des Communes, à Oxford et Cambridge ou à l'Institut royal aux Affaires étrangères de Londres et l'Université de Bratislava lui a remis le titre de *Docteur Honoris Causa*. L'Académie roumaine l'avait élu membre d'honneur en mai 1930 et membre titulaire en mai 1935.

Ce « *ministre de l'Europe* », cet « *académicien de la paix* » comme il a été défini par un président de l'Académie diplomatique internationale, soldat loyal au service de la paix européenne et mondiale, cet intellectuel multilatéral, surprenant et merveilleux, juriste, professeur, financier et surtout diplomate, animé par une passion immense pour son pays, mais aussi ayant les yeux largement ouverts vers le monde, occupe une place de choix, unique et de maxime importance parmi les grands hommes donnés par les Roumains à l'humanité. Par son esprit et ses actions il continue à nous accompagner, en nous donnant des conseils et parfois nous sermonnant. Nous devons lui rendre honneur et respect!

Nicolae Titulescu – architecte de la diplomatie roumaine¹

Monsieur le président de l'Académie roumaine,
Monsieur le vice-président de l'Académie roumaine,
Monsieur le président de la Fondation européenne Titulescu,
Distingués invités,

Nous prenons part aujourd'hui à un événement remarquable – le 125e anniversaire de la naissance du grand diplomate et homme politique Nicolae Titulescu. Loin de marquer un simple anniversaire, nous rendons hommage à la mémoire vivante d'une personnalité prestigieuse qui, comme Savel Radulescu disait, « *a mis toute sa passion pour l'organisation d'un monde meilleur, d'une paix durable, associant l'idéal de l'avenir à la réalité présente dans une activité féconde par sa constance et sa lucidité* ».

Je ne crois pas qu'il soit nécessaire, pour évoquer Nicolae Titulescu, de rappeler sa vie et son œuvre, compte tenu des interventions remarquables de ceux qui ont parlé avant moi, malgré le fait que tous les aspects de cette personnalité exceptionnelle ne seront jamais suffisamment soulignés. Je considère qu'il serait mieux de mentionner les aspects les plus importants de l'activité organisationnelle interne du ministre des Affaires étrangères Nicolae Titulescu; je vais me référer à l'actualité de

¹ Allocution écrite par Valentin Naumescu, secrétaire d'État au ministère des Affaires étrangères, pour la session consacrée au 125e anniversaire de la naissance de Nicolae Titulescu, organisée sous les auspices de l'Académie roumaine, du ministère des Affaires étrangères, de la Fondation européenne Titulescu, dans l'amphithéâtre de l'Académie roumaine, le 16 mars 2007. L'intervention a été présentée par Lucian Leuştean, secrétaire général du ministère des Affaires étrangères, Valentin Naumescu étant absent du pays le jour de la session.

sa conception sur le développement institutionnel du ministère des Affaires étrangères.

« *Le métier de diplomate* » — pour paraphraser un syntagme utilisé par Henri Irénée Marrou — « *le métier* » d'observateur, négociateur et personne privilégiée qui facilite des relations du système international a enregistré en Roumanie de l'entre-deux-guerres un progrès sans précédent.

Lors des deux mandats de ministre des Affaires étrangères, entre 1927-1928 et 1932-1936, Nicolae Titulescu s'est préoccupé constamment de la construction d'un corps diplomatique professionnel, d'élite, recommandé exclusivement par les vertus intellectuelles, professionnelles et morales.

Dans cet esprit, le 1er août 1927, peu après sa première nomination comme ministre des AE, Nicolae Titulescu présentait un projet de réorganisation et restructuration du ministère des Affaires étrangères, les principales directions de l'administration centrale devant se spécialiser strictement pour rendre l'activité plus efficace.

Par quoi s'individualisait la modernisation institutionnelle proposée? En tout premier lieu, par les mesures prises dans la dernière partie de la même année, quand a été créée la Division économique et les Directions d'affaires consulaires et d'affaires commerciales ont fusionné. On assumait ainsi une approche corrélée des questions politiques et économiques, envisageant la coopération et l'expression unitaire des points de vue roumains sur les domaines économique et financier, dans le cadre de la Ligue des Nations ou d'autres organismes spécialisés.

« *C'était un grand juriste* — disait Antoine F. Frangulis parlant de Nicolae Titulescu — *qui avait la vision de l'avenir, tout comme Talleyrand. Si l'Europe avait tenu compte de la politique qu'il prévoyait, son sort aurait été sans doute différent.* »

À cet égard, la décision de Nicolae Titulescu de créer une Division juridique dans le cadre du ministère des Affaires étrangères a été très importante, vu la nécessité d'une approche cohérente de toutes les questions de nature juridique auxquelles l'État roumain se confrontait. La création de cette nouvelle division assurait à la fois la liaison de l'État roumain avec les organismes juridiques internationaux, fixant les objectifs et les

modalités de constitution, structuration et enrichissement du fonds documentaire dans ce domaine.

Quelles autres mesures de modernisation ont été prises lors de cette période de modernisation? Notons aussi l'initiative de création du Conseil supérieur diplomatique, appelé à examiner les questions d'importance stratégique et donner des conseils au ministre des Affaires étrangères.

Réalisant comme personne d'autre l'importance de la représentation diplomatique, Nicolae Titulescu a encouragé le développement de l'activité extérieure par la création de nouvelles missions dans des États européens et des pays d'autres continents d'Amérique latine, Asie et Afrique, par l'adhésion à de nouveaux organismes et organisations internationales, l'organisation ou la participation à des conférences internationales à caractère sous-régional, régional et continental, à divers sujets.

Dans sa conception, le succès dans la politique étrangère se fondait en tout premier lieu sur des contacts serrés, directs, constants et actifs avec les autres pays et les représentations diplomatiques de la Roumanie avaient beaucoup de missions importantes à cet égard.

Ainsi, le règlement des divergences, ainsi que l'imposition efficace des intérêts de la Roumanie dans le plan international ne pouvaient se réaliser que par le dialogue direct avec les partenaires :

« Dans la situation internationale actuelle — disait Nicolae Titulescu —, j'estime qu'il est de grand intérêt que le point de vue roumain sur diverses questions extérieures à l'ordre du jour fasse l'objet d'un échange d'opinions direct avec les ministres des Affaires étrangères. La Roumanie souhaite la paix et sa politique étrangère ne s'est jamais éloignée de ce but essentiel, ni du calme nécessaire qui pourrait à lui seul permettre la découverte des moyens appropriés pour sa réalisation. »

Sur ces coordonnées se sont inscrites les visites que Nicolae Titulescu a effectuées à l'étranger, ayant ainsi la possibilité d'aborder directement, avec d'importantes personnalités politiques et diplomatiques, tant les problèmes de la Roumanie, que des questions d'intérêt européen et global.

Nicolae Titulescu a eu aussi une relation spéciale avec la presse — pour expliquer et faire connaître à l'opinion publique sa vision dans le domaine de la politique étrangère roumaine, pour prêter l'attention due aux principes modernes de communication institutionnelle. S'adressant aux journalistes à sa première conférence de presse après sa désignation comme ministre des Affaires étrangères, il affirmait : « *Entre la diplomatie et le journalisme, une relation serrée existe. Les uns et les autres cherchent le nouveau. Les uns, les diplomates, avec plus de prudence, les autres, les journalistes cherchent aussi le fait sensationnel. Mais nous, les diplomates, apprenons beaucoup de choses de vous, les journalistes : ce sont des choses utiles pour nous jusqu'à prendre la voie officielle. Voilà pourquoi je tiens à avoir, toutes les semaines ou au moins toutes les deux semaines, une conférence avec vous, pour vous partager tant de choses intéressantes pour le pays.* »

Ainsi, Nicolae Titulescu a accordé une attention particulière à l'embauchage de personnel compétent et qualifié aux bureaux de presse auprès des représentations de la Roumanie. C'est à lui qu'on pourrait attribuer la présence au ministère des Affaires étrangères, en qualité d'attachés de presse ou conseillers de presse dans la Direction Presse et Informations, de personnalités telles Elena Vacarescu ou Lucian Blaga.

Nicolae Titulescu a plaidé également, en tant que ministre des AE, pour la garantie de conditions matérielles et financières spéciales pour le personnel du ministère des Affaires étrangères, en concordance avec les standards internationaux. Dans la période de ses mandats à ce ministère, les représentants roumains ont acquis une position égale, un statut similaire avec celui des diplomates occidentaux, censé éliminer toute inhibition et complexe d'infériorité.

En 1931, dans le discours prononcé à l'occasion de sa réélection comme président de l'Assemblée de la Société des Nations, Titulescu définissait ainsi sa condition : « *Chacun a sa mission, alors comment pourrait-on se douter du succès si nous sommes unis? Est-ce qu'il est important que nous ne serons pas présents le jour où l'œuvre sera achevée? Est-ce qu'il est important que les efforts des travailleurs de la première heure seront oubliés? Est-ce qu'il est important que nous ne serons que les soldats inconnus de la victoire de la paix? Nous serons ceux qui s'y sont fiés à un moment où on aurait*

pu perdre la foi et c'est le seul mérite qui vaut la peine d'être mentionné... »

Mesdames et Messieurs,

En 1928, Nicolae Titulescu déclarait : « *La Roumanie est dominée par la parfaite concordance entre les intérêts roumains et les intérêts européens. Tous ses actes de politique étrangère du passé, ainsi que (...) tous les actes de sa future politique étrangère s'expliquent ou s'expliqueront par cette appréciation fondamentale.* »

La vision de Nicolae Titulescu, qui dépasse l'esprit national, tendant vers l'esprit régional, universel, peut être projetée aussi sur l'actuelle politique étrangère roumaine.

Au début de cet an, une nouvelle page dans l'histoire de la Roumanie a été ouverte. L'adhésion à l'Union européenne a marqué un autre stade historique, ajoutant une nouvelle identité à l'identité nationale. Restant fidèle aux principes et aux valeurs fondamentales, la Roumanie assumera ce statut et essaiera de fructifier l'intérêt national, en solidarité avec ses partenaires européens.

L'action de la Roumanie dans le plan extérieur se fonde sur la conviction qu'une présence puissante de l'Union européenne dans le monde sera non seulement au bénéfice de la paix, de la sécurité et de la prospérité du continent européen, mais aussi de la communauté internationale dans son ensemble.

Cher auditoire,

La mémoire de l'illustre diplomate est pour le ministère roumain des Affaires étrangères un devoir d'honneur et un titre de gloire. Évoquer les idées novatrices de Nicolae Titulescu, dans sa qualité de ministre des Affaires étrangères, ne saurait être qu'une impulsion dans la voie européenne de la Roumanie actuelle.

Je profite de cette occasion pour remercier les institutions collaboratrices. Je remercie du fait que cet événement spécial du milieu diplomatique et académique roumain est accueilli par l'Académie roumaine et je vous remercie de l'attention accordée.

*Titulescu et l'Europe*¹

Monsieur le président de l'Académie roumaine,
Mesdames et Messieurs les académiciens,
Monsieur le secrétaire général du ministère
des Affaires étrangères,
Mesdames et Messieurs les ambassadeurs,
Chers collègues,

Heureuse coïncidence, nous rendons hommage à Nicolae Titulescu au 125e anniversaire de sa naissance à un moment de signification particulière européenne et roumaine. Il y a 50 ans, au même mois de mars, ont été signés les Traités de Rome, qui ont jeté les bases de l'Europe unie, idée qui a marqué une bonne partie de l'activité et de la vie de l'ancien ministre roumain des Affaires étrangères. Le 125e anniversaire de la naissance de Nicolae Titulescu a lieu même la première année de l'adhésion de la Roumanie à l'Union européenne, événement qui a réalisé le rêve de notre grand prédécesseur qui a conçu et plaidé constamment et de manière convaincante pour le destin de la Roumanie dans des coordonnées européennes.

Le fait que nous rendons hommage à Nicolae Titulescu à l'Académie roumaine, le plus important forum de culture du pays, témoigne de toute la considération et du respect de la nation roumaine envers notre illustre prédécesseur, homme

¹ Allocution prononcée par prof. univ. dr. Adrian Năstase, président de la Fondation européenne Titulescu, à la session consacrée au 125e anniversaire de la naissance de Nicolae Titulescu, organisée sous les auspices de l'Académie roumaine, du ministère des Affaires étrangères, de la Fondation européenne Titulescu, dans l'amphithéâtre de l'Académie roumaine, le 16 mars 2007.

politique et diplomate de réputation internationale, plaçant d'emblée à un niveau élevé l'ensemble des manifestations organisées à l'occasion de *l'Année Titulescu – précurseur de l'Europe unie*.

J'ajouterai trois repères tout aussi importants dont l'évocation rendra plus significatif ce moment.

Par son élection, le 28 mai 1935, comme membre actif, l'Académie roumaine enrichissait sa galerie d'immortels du Roumain le plus connu de son époque, ennobli à l'étranger de dignités d'autorité universelle dont je ne rappelle que l'élection deux fois comme président de l'Assemblée de la Société des Nations et comme président de l'Académie diplomatique internationale de Paris. Il recevait ainsi, en 1935, la confirmation aussi à Bucarest de son oeuvre politique-diplomatique déployée pendant 20 ans, mise au service des intérêts supérieurs du pays, de son engagement constant dans la définition, la consolidation et la défense des grands principes du droit international, de son plaidoyer et de son action pour une nouvelle philosophie de la paix et une nouvelle construction des relations internationales où les évolutions revêtent un sens positif, sous le signe de la Liberté, de la Justice, de l'Équité, de la Morale et du Progrès.

Lorsque son corps est tombé prématurément sur des terres lointaines, le 17 mars 1941, sous les coups injustes des adversaires du pays et de l'étranger, accablé par la tristesse de la chute des idéaux qui lui étaient chers et qu'il avait servis et nourris par sa lutte et son dévouement, lorsque Nicolae Titulescu ne pouvait pas rendre son âme dans son pays et l'évocation et l'hommage rendu dans la presse ont été soumis à une âpre censure voire interdits par les officiels du régime de dictature militaire, l'Académie roumaine n'a pas respecté la consigne, arborant le deuil et lui faisant éloge successivement dans des mots de haut esprit roumain.

Bien des années après, à l'Académie roumaine, le 15 mars 1991, dans le contexte de la reconquête de la liberté et de l'instauration d'un régime démocratique, était créée, sous son autorité morale, la Fondation européenne Titulescu.

Lorsque les membres de la Fondation européenne Titulescu ont signé ici, à l'Académie roumaine, l'Acte de constitution, ils ont pris en compte, avant tout, le fait que la personnalité de

Nicolae Titulescu réunissait presque parfaitement les éléments essentiels qui définissaient le peuple roumain et les caractéristiques fondamentaux de l'esprit européen. On affirmait alors, à juste titre, qu'on « *était en présence d'un symbole, entre tant d'autres, de l'appartenance de la spiritualité roumaine à la spiritualité européenne* » et que la Fondation européenne Titulescu était appelée à remplir un devoir moral. Réhabilitant sa mémoire et encourageant l'intérêt pour sa personnalité et son oeuvre, mises au service de son pays, de la paix et de l'unité de l'Europe, la Fondation européenne Titulescu s'est proposée d'emblée de promouvoir l'échange d'idées et encourager le dialogue européen au sujet du droit international, des relations internationales et, certes, au sujet des questions politiques, économiques, social-humanitaires de grand intérêt pour le destin de l'Europe.

Après 15 ans d'existence, nous éprouvons la satisfaction d'un devoir assumé et partiellement accompli, la Fondation européenne Titulescu s'avérant un authentique laboratoire de recherche, un espace généreux du dialogue ouvert et constructif, une tribune profondément démocratique d'idées nécessaires à la construction ou la reconstruction de la Roumanie, au destin de l'Europe.

Mesdames et Messieurs,

L'enrichissement du patrimoine national de plus de dix mille pages inédites, provenant de l'espace européen et extra-européen, et l'édition au cours de ces ans de volumes consacrés à l'oeuvre politique-diplomatique de Nicolae Titulescu nous rapprochent, avec chaque page découverte, déchiffrée et éditée, de l'esprit et de l'action de l'homme politique, nous laissent pénétrer l'intimité du processus d'élaboration de ses grandes idées et projets, de la préparation et du lancement de ses démarches de portée européenne.

Nous allons identifier de manière convergente, dans ses discours et son activité en égale mesure, le penseur et l'homme d'action.

Son oeuvre politique met en valeur la célèbre boutade de I.C. Bratianu : « *Les petits pays ne sauraient se permettre le luxe d'avoir des hommes d'État médiocres* ». Bratianu, se serait-il trompé?

Je m'arrête — de manière assez sommaire — à quelques aspects de sa philosophie politique et de ses démarches politiques-diplomatiques mises au service de l'Europe unie.

Profond connaisseur de l'histoire des pays du continent, Nicolae Titulescu a considéré l'Europe comme une entité organique, définie par ses dimensions congrues d'ordre historique-géographique, socio-économique, ethnique-religieux et culturel-humanitaire.

Ila rejeté catégoriquement et pathétiquement le partage artificiel de l'Europe, dans l'Europe occidentale et l'Europe orientale, la hiérarchisation schématique des valeurs du point de vue du bagage de civilisation, de l'importance politique-diplomatique ou du potentiel créateur.

D'un tel point de vue, l'Europe lui paraissait comme le fruit d'un tronc civilisateur commun, responsable de toutes ses défaites et bénéficiaire testamentaire de toutes les aspirations de ses peuples.

Du haut de toutes les grandes tribunes de son époque, Nicolae Titulescu a relevé de façon fulgurante et persuasive les contributions qui assuraient à l'Europe une place de choix dans l'histoire universelle, qui définissaient et fertilisaient la capacité de diffusion de la culture et de la civilisation de notre continent.

Idéaliste par aspirations et réaliste par existence et expérience, Nicolae Titulescu a compté parmi ceux qui ont averti sur les grandes responsabilités de l'Europe pour les évolutions à l'échelle planétaire.

Analyste profond et raffiné, Nicolae Titulescu a formulé des conclusions irréfutables visant les dangers et les conséquences de la guerre, d'une part, la valeur et les exigences de la paix, de l'autre part. Les deux guerres mondiales du siècle dernier, parties du continent européen, ont confirmé dramatiquement ses craintes, jugements, signaux d'alarme et appels à la raison.

Les dangers confirmés par les involutions politiques-militaires de son époque, l'ascension des régimes d'extrême droite ou d'extrême gauche, le développement des forces agressives, la prolifération des manifestations de force, l'accentuation des prétentions révisionnistes et revanchardes, la multiplication des expressions de terrorisme politique et des confrontations de

nature ethnique et religieuse, l'ont engagé dans un effort sans égal pour l'éveil à la réalité.

« *La paix doit être conquise et non proclamée!* » — disait-il.

Nicolae Titulescu n'a pas hésité à rappeler aux grandes démocraties occidentales que leurs intérêts ne s'arrêtaient pas aux propres frontières. Il était parfaitement conscient de l'indivisibilité de la sécurité européenne, ainsi que du fait que nul État du continent — tout éloigné géographiquement d'une zone de conflit potentiel ou effectif qu'il fût — ne pouvait se dérober des responsabilités qui lui revenaient quant à la défense de celle-ci.

Je me permets de dire que sa voix est restée malheureusement singulière, qu'il a eu le sort de Cassandre. J'entends aujourd'hui, surtout dans l'espace roumain — et je lis avec surprise et étonnement — des affirmations d'analystes improvisés qui reprochent à Nicolae Titulescu de ne pas avoir empêché le démantèlement de la Roumanie, les pertes de l'Est, de l'Ouest et du Sud, le déclenchement de la seconde guerre mondiale et les conséquences désastreuses de celle-ci. L'absurdité des reproches m'épargne à chercher des contre-arguments pour défendre le grand disparu dans un juste jugement d'histoire. Celui qui donne une réponse à ses non avenues est un monstre sacré de la presse occidentale, Raymond Cartier, qui affirmait il y a 70 ans se référant à Titulescu : « *Il a été le plus brillant et dynamique de tous ceux qui ont voulu construire une nouvelle Europe, fondée sur l'égalité des puissances et le respect des traités. Lorsque les nuages se sont amoncelés à l'horizon, il a compté parmi les premiers qui aient compris et le premier qui ait voulu ériger une digue contre l'inondation qui s'annonçait.* »

Nous avons tous aujourd'hui à notre disposition les grands plaidoyers pour la paix, la sécurité, la coopération et la sagesse soutenus dans les années 20 et 30. Ceux-ci nous étonnent aujourd'hui même par la profondeur de l'analyse, la pureté des jugements, le courage des idées, la beauté du parler.

Par-dessus tout — paradoxalement — ceux-ci apparaissent comme des messages contemporains d'un homme politique qui assume toute la responsabilité du destin européen.

Mesdames et Messieurs,

Toute la philosophie politique de Nicolae Titulescu est la réflexion de la manière dont il a conçu, soutenu et défendu les principes légaux et moraux qui doivent régir les vies des peuples et les relations entre ceux-ci.

Son modèle, relevant des sciences humaines, d'organisation internationale — fondé sur ordre, stabilité et efficacité du règne de la loi — représente l'effort d'une conscience active, préoccupée à découvrir des méthodes pratiques pour un engagement sérieux dans l'observation de ces valeurs.

Dans un célèbre discours — *L'ordre dans la pensée* — prononcé il y a exactement 70 ans à l'Université Komensky, discours auquel je m'arrête souvent pour sa profondeur et beauté, Nicolae Titulescu affirmait : « *Tout d'abord le monde contemporain doit mettre de l'ordre dans sa pensée* ».

Est-ce qu'on pourrait dire l'avoir gagné totalement et définitivement au bout des sept décennies écoulées, est-ce qu'on pourrait dire que les expériences tragiques vécues désormais nous ont rendus assez sages, qu'on le maîtrise ou, plus gravement, qu'on peut s'en débarrasser, qu'on peut le remplacer par des éléments des domaines de la science ou des fois religieuses?

Je ne formule pas de simples questions rhétoriques!

Mesdames et Messieurs,

Nicolae Titulescu a réalisé que la Roumanie ne saurait être à l'extérieur de l'Europe, tout comme l'Europe ne pouvait être sans la Roumanie.

Il a fondé sa conception sur la prise en compte d'une multitude d'éléments définitoires, allant des réalités historiques-géographiques, éthno-démographiques et socio-économiques jusqu'à ceux de nature spirituelle et culturelle.

D'un tel point de vue, Nicolae Titulescu a esquissé à la Roumanie un programme de politique étrangère européenne lorsqu'il affirmait il y a 80, ans : « *En Roumanie est dominante la concordance parfaite entre les intérêts roumains et les intérêts européens. Tous les actes politiques passés et futurs de la Roumanie s'expliquent et s'expliqueront par ce trait fondamental. Pareille à la plupart des nations touchées par la guerre mondiale, la Roumanie est assoiffée de paix. Mais il n'y a pas de paix sans ordre international et il ne peut exister d'ordre sans une conscience absolue de sa stabilité.* »

La parenthèse de 50 ans dans l'histoire de la Roumanie du siècle dernier a empêché le devenir de la Roumanie, mais n'a pas tué son aspiration européenne.

« *Fondateur de grands idéaux* », Nicolae Titulescu a continué à croire dans notre destin européen, même lorsque l'Europe était en proie à la barbarie agressive des régimes totalitaires.

Son espoir a été aussi notre espoir, il nous a accompagnés dans l'attente du retour à la liberté et à la démocratie, au progrès et à la prospérité, dans les frontières naturelles de l'Europe. Nous nous sommes confrontés à toutes les questions d'après la guerre. Nous y avons répondu plus ou moins bien que d'autres, mais ayant Nicolae Titulescu de nos côtés, avec sa sagesse, ses idées, entrées dans un patrimoine européen d'action. Tout cela nous a permis finalement de trouver la voie juste.

Je tiens à vous partager aujourd'hui et ici la satisfaction que j'ai éprouvée en tant que Roumain au cours des années, dans bien des coins du monde, surtout aux universités de France, mais pas seulement là, aux rencontres avec des milieux académiques et universitaires, qui ont évoqué avec profond respect le nom de Nicolae Titulescu aux côtés de ceux de Jean Monnet ou de Robert Schuman. Tous les trois se retrouvent dans les idées, les projets et les démarches qui ont esquissé et consolidé le dessin de l'Europe unie de notre temps.

Mesdames et Messieurs,

L'Union européenne à laquelle nous nous sommes intégrés a pour objectifs programmatiques « *la promotion de la paix, de ses valeurs et du bien-être de ses peuples* » et les valeurs qui sont à sa base sont celles « *de la dignité humaine, de la liberté, de la démocratie, de l'égalité, de l'État de droit, ainsi que le respect des droits de l'homme, y compris des personnes appartenant aux minorités nationales. Ces valeurs — est-il dit dans les textes des traités de l'Union européenne dont je cite — sont communes aux États membres, dans une société caractérisée par pluralisme, non discrimination, tolérance, justice, solidarité et égalité entre les femmes et les hommes* ».

Toute lecture des discours et toute analyse des démarches de Titulescu confirment une similitude quasi-parfaite de conception entre le message du Roumain et les objectifs de l'Union européenne, qui ont en quelque sorte la racine dans la philosophie politique de Nicolae Titulescu, dans ses modalités d'approche

des relations intra-européennes, lorsqu'il essayait à Genève ou dans les capitales du continent de construire les fondements de la paix et de la sécurité européenne.

La conception de Nicolae Titulescu visant la défense et la consolidation de la paix se fonde sur deux facteurs de grande importance : la réalisation d'une mentalité pacifique d'un côté et l'organisation légale de la paix de l'autre côté.

Titulescu croyait à juste titre que la réalisation d'une mentalité pacifique était en mesure d'assurer les prémisses et le cadre pour l'approche et le règlement des problèmes de la paix et que l'éducation pour la paix devait devenir une force d'action, apte à intervenir dans l'adoption des décisions politiques à l'échelle nationale et internationale.

Ses idées et actions à l'égard de l'organisation de la paix ont esquissé un système cohérent, fondé sur une grande capacité de pénétration et compréhension du sens et de la teneur du développement social-historique.

À la base de ses efforts pour l'organisation de la paix, Nicolae Titulescu plaçait la nécessité du respect des principes de droit international, ses plaidoyers indéfectibles pour la suprématie de « *la force du droit* » et l'éradication du « *droit de la force* ». Nicolae Titulescu est resté fidèle jusqu'à sa mort aux principes de droit international à la codification et promotion desquels il a contribué de manière substantielle. Pour nous, cette constance constitue un repère politique et moral très important. En 1990, à une réunion du Conseil de Sécurité, quand la Roumanie devait se prononcer relativement à l'attaque de l'Iraq contre le Koweït, nous avons invoqué les paroles de Nicolae Titulescu. Il disait en 1936, dans le contexte de l'agression de l'Italie de Mussolini contre l'Éthiopie : « *Pour la Roumanie, l'application des sanctions contre l'Italie a été une expérience très douloureuse. L'amitié que le peuple roumain nourrit envers le peuple italien est d'une telle nature que j'ai dû mobiliser toute la fermeté de l'orthodoxie politique que je prétends pour mon pays pour mettre en place le Pacte sans hésitation... Comme ministre des Affaires étrangères, j'ai suivi une ligne droite, mais c'était la ligne droite de la balle qui passe par le cœur pour atteindre sa cible.* »

Tous les moments difficiles de leur histoire, les Roumains ont eu dans leur sous-conscient Nicolae Titulescu, ils ont recouru à

ses idées et jugements, comptant sur la grande autorité morale qu'il a eue en Europe.

La création de la Petite Entente et de l'Entente Balkanique, organisations de paix et de coopération dans l'Europe centrale et du Sud-Est, fondées sur la philosophie politique de Nicolae Titulescu, signifie des pas importants dans la voie de l'effort de l'entre-deux-guerres de forger un système de sécurité collective en Europe.

Il serait injuste d'ignorer le fait que les annales politiques-diplomatiques de l'entre-deux-guerres mentionnent Nicolae Titulescu comme une personne présente et active à tous les autres efforts de construction de la paix légale à l'échelle planétaire.

Mesdames et Messieurs,

Ces idées et principes — dont Nicolae Titulescu a été précurseur — ont acquis de nouvelles formes après la deuxième guerre mondiale, en tout premier lieu dans le cadre des Nations Unies, des organisations régionales, ainsi que dans le plan des rapports bilatéraux entre les États.

La politique étrangère et de sécurité commune de l'Union européenne à laquelle la Roumanie a adhéré le 1er janvier 2007 a pour objectifs :

- la sauvegarde des valeurs communes et des intérêts fondamentaux des États membres, l'indépendance et l'intégrité de l'Union, en conformité avec les principes de la Charte des Nations Unies;
- le renforcement de la sécurité de l'Union dans toutes les formes;
- le maintien de la paix et la consolidation de la sécurité internationale, conformément aux principes de la Charte de l'ONU, ainsi qu'aux principes de l'Acte final de Helsinki et de la Charte de Paris (de l'OSCE), y compris quant aux frontières internationales;
- la promotion de la coopération internationale;
- le développement et la consolidation de la démocratie et de l'État de droit, ainsi que l'observation des droits et des libertés fondamentales de l'homme.

Que l'Europe est plus stable que jamais auparavant, que ses États agissent de façon plus cohérente et plus responsable que

jadis, que la violence de la première moitié du XXe siècle a été remplacée par une période de paix et de stabilité sans précédent dans l'histoire européenne sont des réalités indiscutables; il est tout aussi vrai que des foyers de tension et des zones de conflit potentiel existent, que des voix se font entendre de forces et structures qui s'attachent à promouvoir de nouvelles formes de révisionnisme — le plus souvent sous la forme des autonomies de zones ou régions à l'intérieur d'États dont l'intégrité est reconnue dans le plan international par tous les traités de paix et d'autres réglementations internationales, unanimement acceptés — et, enfin, les intolérances ethniques, religieuses ou d'autre type n'ont pas été éradiquées.

La création de l'Union européenne a constitué le facteur essentiel de l'évolution positive du continent. Elle a transformé les relations entre les États européens membres, ainsi que les relations entre les membres de la communauté des pays européens. Certes, ces objectifs et aspirations de l'Union européenne ne sont pas entièrement accomplis. Bien qu'au début de son appartenance à l'Union européenne, la Roumanie a perçu et apprécie ce nouvel esprit. Dans cette période, l'élargissement progressif de l'État de droit et de la démocratie a transformé des régimes autoritaires dans des démocraties sûres, stables et dynamiques. Les élargissements successifs de l'Union européenne ont transformé en réalité le projet d'une Europe unie et pacifique. Heureusement pour elle, la Roumanie s'est ralliée et est devenue partie de ce processus. L'adhésion à l'Union européenne, ainsi que la réception dans l'OTAN voici trois ans, ont constitué le projet majeur de l'actuelle génération, de connexion de notre pays aux structures majeures politiques, économiques et militaires euro-atlantiques.

S'il avait vécu, Nicolae Titulescu aurait procédé de la même manière que nous, il aurait cherché des objectifs majeurs de la Roumanie dans l'intégration européenne et euro-atlantique. Et il l'aurait fait peut-être mieux que nous, il aurait procédé mieux, avec plus de sagesse, il aurait trouvé aussi d'autres solutions, d'autres rythmes.

Il serait suffisant pour l'hommage que nous tous devons lui rendre au 125e anniversaire de sa naissance.

Lorsque nous cherchons des solutions à nos problèmes de politique étrangère, nous nous rapportons aussi à ce que Nicolae Titulescu a pensé et pas à lui seul en fin des comptes — aux côtés de ses collègues du ministère des Affaires étrangères, avec la classe politique, telle qu'elle était dans la Roumanie de l'entre-deux-guerres, dans un monde qui changeait, qui cachait beaucoup de tensions qui ont mené finalement à la seconde guerre mondiale.

Il y a peu d'hommes politiques et diplomaties qui ont réalisé, tout comme Nicolae Titulescu voici un demi-siècle, l'importance de la solution des problèmes économiques pour le destin de la paix européenne et internationale. Affirmant que le manque de matières premières et de débouchés économiques, de crédits, le commerce entravé de barrières économiques de toutes sortes sèment la méfiance, la peur, le mécontentement, bloquent les canaux de communication, affaiblissent les bases de la confiance et de la collaboration, engendrant en dernière instance des tensions et conflits, Nicolae Titulescu a plaidé, logiquement, pour la nécessité de l'adoption dans toutes ces questions de mesures concrètes et cohérentes, résultat d'une collaboration vaste et mutuellement profitable entre tous les États. Tout cela nous fait le considérer un précurseur d'un nouvel ordre économique mondial.

Tous ces sujets figurent à présent sur l'agenda de l'Union européenne, tant en ce qui concerne les réalités à l'intérieur de l'Union, que les relations avec les pays extérieurs à celle-ci. Il convient de noter que l'Union européenne est le principal fournisseur d'assistance technique et financière du monde dans le combat contre la pauvreté, la famine et le sous-développement.

C'est Nicolae Titulescu, en qualité de ministre des Affaires étrangères, qui a eu la tâche de conduire la Roumanie en Europe et d'emmener l'Europe chez nous, en Roumanie. Il considérait cette mission comme délicate et difficile parce que « *en tant que ministre des AE il faut tenir compte – tâche difficile – de deux opinions publiques : celle de chez soi et celle de l'étranger* » et « *il est difficile, tout effort qu'on fournisse, de transporter chez soi une atmosphère internationale! Et ma mission est d'être le transporteur dans les deux sens!* ». Je donne ces citations parce qu'elles montrent en quelque sorte, pas obligatoirement la pérennité, mais la

similitude d'approches, de débats. Nous pensons souvent être originaux dans ce que nous faisons, dans ce que nous disons, dans ce que nous sentons, mais pratiquement cette lecture de Nicolae Titulescu relève que, en fin des comptes, un certain type de cyclicité existe dans la vie politique roumaine, un certain modèle d'action et surtout d'attitude.

Si on continue à faire des parallèles, on peut trouver dans l'œuvre de Titulescu son intérêt pour le régionalisme, qui est à présent tellement promu par l'Union européenne. Il est évident qu'on ne saurait séparer un pays de la zone où elle est située. Il est important de créer une ambiance régionale pacifique. Les problèmes des Balkans, de l'Europe du Sud-Est sont liés essentiellement à une solidarité régionale qui a fonctionné, en quelque sorte, avant la guerre et qui a actuellement son importance et sa signification.

L'adhésion de la Roumanie à l'OTAN et à l'Union européenne a consolidé la crédibilité de la Roumanie à l'étranger en tant que partenaire dans la construction de l'Europe unie et au renforcement de la solidarité transatlantique. Le fondement de notre politique étrangère actuelle doit être l'intégration complète aux structures de l'Union européenne et la consolidation puissante du partenariat stratégique avec les États-Unis d'Amérique.

Le début du XXIe siècle a signifié pour la Roumanie son retour définitif au sein de sa vraie famille, étant ainsi ranimée et dynamisée l'énergie nationale nécessaire à l'accélération des réformes indispensables au passage de notre pays depuis l'adhésion à l'intégration européenne et euro-atlantique effective.

Le vaste appui que les Roumains ont toujours accordé à l'objectif d'adhésion à l'Union européenne exprime aussi le désir de marquer l'irréversibilité des réformes politiques et économiques, l'intégration du pays à un système économique ordonné, qui fonctionne et qui peut faire face à la mondialisation, à l'accès à des connaissances avancées.

Nos efforts de réaliser des réformes internes ont été simultanés avec les négociations d'adhésion à l'Union européenne, qui passe aujourd'hui par un ample processus de transformation institutionnelle et identitaire.

Ayant un nouveau statut, celui de membre à part entière, la Roumanie pourra participer, aux côtés des autres États membres,

au processus de réforme de l'Union, principalement aux efforts pour la revitalisation du Traité constitutionnel. Il est souhaitable que la voix de la Roumanie et ses intérêts soient entendus, présentés et soutenus dans toutes les structures de l'Union. Indiscutablement, une telle exigence impose une présence des eurodéputés roumains au niveau des nécessités nationales et des attentes communautaires.

Je crois que c'est notre obligation commune de renforcer les repères de l'identité européenne, contribuant à la diminution du déficit démocratique et à la construction d'une authentique « Europe du citoyen ».

Selon moi, la vision européenne de l'action politique commune devrait se fonder sur quatre concepts : efficacité, cohérence, solidarité et légitimité. Autrement dit : l'efficacité des institutions, la cohérence des actions et de leurs compétences et la solidarité dans la mise en place des politiques en faveur du citoyen et, enfin, la légitimité démocratique, fondée sur la concordance entre les politiques nationales et les réglementations européennes en faveur des citoyens.

L'Europe unie a les atouts nécessaires pour obtenir et remplir son rôle d'acteur de premier plan dans un monde globalisé.

Ce que nous entendons par « Europe unie » est plus qu'une simple réunion des contributions individuelles de chaque État. Je crois dans la construction d'une Europe unie, non seulement plus grande, mais surtout meilleure. C'est notamment « l'Europe de nos volontés », volontés communes si bien définies par Pascal Lamy dans l'un de ses ouvrages.

Être citoyen de l'Europe unie signifie une identité renforcée et éviter l'anonymat national, ethnique, culturel ou religieux.

J'estime que l'harmonie nationale de la Roumanie pourrait être la meilleure confirmation des mérites de la cohésion par diversité, vers laquelle l'Europe unie tend à s'orienter : cohésion sociale, cohésion culturelle, cohésion d'intérêts, cohésion compétitive.

Ce sont les emblèmes du nouveau paradigme européen que la Roumanie peut assumer : harmonie, compétitivité, attraction du modèle de société unie et diversifiée.

Mesdames et Messieurs,

La Roumanie, par ses données démographiques, par son potentiel économique et humain — qui la situent 7e parmi les États membres de l'Union —, ainsi que par sa qualité culturelle européenne reconnue, peut être un membre qui pourrait contribuer à l'édification de la nouvelle construction européenne. Nous avons un puissant potentiel de créativité, de compétences, forgées par les valeurs européennes les plus profondes. Nous avons un système démocratique, perfectible sans doute, mais déjà robuste, qui serait capable de soutenir les réformes internes et assumer des responsabilités dans le plan extérieur, malgré des dérapages qui apparaissent de temps en temps. Pour la Roumanie, la contribution de notre potentiel intellectuel, culturel et humain à la solidité de l'Europe unie suppose l'accès et la contribution des citoyens roumains à l'espace, à la culture, au système éducationnel et aux opportunités de l'Europe élargie.

Je suis sûr que la plus grande réalisation des plus de 17 ans de postcommunisme en Roumanie est le nouveau militantisme démocratique de la jeune génération, qui se fonde sur la compréhension et la mise en œuvre de leur courage et de leur passion. L'investissement dans le capital d'éducation, dans la créativité des domaines de pointe de la communication et l'encouragement permanent de l'esprit démocratique représentent des investissements qu'il faudra cultiver sans cesse.

Je crois fermement que la modalité la plus sûre d'assurer entièrement la stabilité et la sécurité en Europe est la promotion de l'inclusion et non de la division, du respect pour la solidarité européenne et euro-atlantique. Découvrant des solutions communes à des problèmes communs, nous aurons toujours la sagesse de choisir une voie appropriée pour l'action. La Roumanie devra, selon moi, jouer un rôle important à cet égard.

Les mots prononcés par Nicolae Titulescu sur les lignes de démarcation et les frontières sont restés célèbres : *« Ce n'est pas par le déplacement de la frontière quelques kilomètres vers l'Est ou vers l'Ouest que la paix est mieux servie. Ce qu'il faut faire pour assurer la paix est que les peuples, en toute sincérité et sans arrière pensées, travaillent à la spiritualisation de la frontière par des accords de toute sorte. »*

Pleins de sens, les mots de notre grand européen et contemporain annonçaient un nouveau monde, renonçant à toute manifestation d'autarchie, isolationnisme, exclusivisme, supposant la libre circulation des biens, des valeurs et des gens, une coopération entre des égaux, dans le contexte de la préservation et du respect des droits inaliénables de chacun.

Des accords pareils, qui mènent à la spiritualisation des frontières, font partie à présent de ce qu'on appelle « acquis » communautaire, constituant un droit gagné pour le citoyen roumain, devenu citoyen européen après l'entrée en vigueur, le 1er janvier 2007, du Traité d'adhésion de la Roumanie à l'Union européenne. Parce que « la spiritualisation des frontières » ne représente que les textes des traités de l'Union européenne à laquelle la Roumanie est partie et qui prévoient :

- l'Union offre à ses citoyens un espace de liberté, sécurité et justice sans frontières intérieures;
- l'Union permet la cohésion économique, sociale et territoriale, ainsi que la solidarité entre les États membres;
- l'Union respecte la richesse et sa diversité culturelle et linguistique et veille à la sauvegarde et au développement du patrimoine culturel européen;
- l'Union européenne assure la liberté de circulation des personnes – citoyens européens – sans visas et sans passeports (avec les papiers nationaux d'identité).

Mais en essence, le sens profond du concept de Nicolae Titulescu visant « la spiritualisation des frontières » – avec le maintien et la défense des frontières nationales – peut être considéré comme mis en œuvre par l'Union européenne, les citoyens roumains en bénéficiant aussi, outre des restrictions temporaires et limitées relatives à la libre circulation de la main-d'œuvre. Un rêve réalisé, non seulement de Nicolae Titulescu, mais aussi de chaque habitant de Roumanie!

Mesdames et Messieurs,

Le visionnaire Nicolae Titulescu a offert à l'Europe des années 20 et 30 du siècle dernier des idées et projets généreux, que la pensée et l'action du continent inscrivent dans le patrimoine d'aspirations pérennes et dans l'histoire des faits de construction européenne, qui ont soutenu et marqué la voie depuis l'aspiration à la réalité.

La Roumanie européenne n'aurait pas existé sans Nicolae Titulescu, sans le dévouement d'autres grands prédécesseurs, qui se sont dédiés à la même cause.

À ce moment, vraiment historique, de l'entrée de la Roumanie dans l'Union européenne, nous regardons vers l'avenir avec plus de confiance qu'auparavant, mais nous pensons aussi avec gravité et responsabilité à ce qui est arrivé dans le passé, pour tirer des leçons des erreurs, pour assimiler ce que nos grands prédécesseurs nous ont laissé, valeurs indispensables à notre effort de construction européenne. À nos arguments politiques il convient d'ajouter nos arguments d'autorité morale et ceux qui, en quelque sorte, nous justifient à présent, venant du passé.

À 125 ans depuis sa naissance, nous rendons à Nicolae Titulescu non seulement un hommage bien mérité, mais nous revenons encore à lui comme à un modèle, une source d'inspiration.

Titulescu nous a laissé un vibrant héritage lorsqu'il écrivait : « *Ceux qui meurent pour une idée sont des héros dont le testament est un seul mot : continuez!* » Nous sommes les exécuteurs testamentaires de ce testament politique.

Le présent anniversaire, tenu sous l'autorité intellectuelle et morale de l'Académie roumaine, a lieu à un moment politique, psychologique et moral de grande signification, celui de la reprise par une nouvelle génération du ¹³relais des idées pertinentes des prédécesseurs et l'assimilation responsable de l'engagement européen des gens d'hier et d'aujourd'hui, pour assurer une perspective sûre aux aspirations et aux démarches de la nation roumaine.

L'Union européenne – pour laquelle Nicolae Titulescu, le visionnaire et le précurseur de celle-ci, a agi avec constance et dévouement – représente pour la nation roumaine l'accomplissement souhaité et attendu.

Dans son espace généreux et sûr, celui de la liberté, de la justice et de la démocratie, le peuple roumain a la perspective réelle de parvenir à l'horizon et à la prospérité des pays avancés, auxquels tant de générations de prédécesseurs ont aspiré et qui ont eu dans les intellectuels du pays des torches de la conscience européenne de la nation roumaine.

Les noms de tous ces directeurs de conscience responsable, roumaine et européenne sont évoqués avec émotions et reconnaissance.

Je vous remercie de votre attention!

Lista ilustrațiilor

1. 16 martie 2007. *Aula Academiei Române, București*. Acad. Ionel Haiduc, președintele Academiei Române, rostind cuvântul de deschidere la Sesiunea omagială consacrată împlinirii a 125 de ani de la nașterea lui Nicolae Titulescu.
2. 16 martie 2007. *Aula Academiei Române, București*. Acad. Ionel Haiduc, președintele Academiei Române, rostind cuvântul de deschidere la Sesiunea omagială consacrată împlinirii a 125 de ani de la nașterea lui Nicolae Titulescu.
3. 16 martie 2007. *Aula Academiei Române, București*. Acad. Ionel Haiduc, președintele Academiei Române, rostind cuvântul de deschidere la Sesiunea omagială consacrată împlinirii a 125 de ani de la nașterea lui Nicolae Titulescu.
4. 16 martie 2007. *Aula Academiei Române, București*. Acad. Dan Berindei, vicepreședinte al Academiei Române, rostind o alocuțiune la Sesiunea omagială consacrată împlinirii a 125 de ani de la nașterea lui Nicolae Titulescu.
5. 16 martie 2007. *Aula Academiei Române, București*. Acad. Dan Berindei, vicepreședinte al Academiei Române, rostind o alocuțiune la Sesiunea omagială consacrată împlinirii a 125 de ani de la nașterea lui Nicolae Titulescu.
6. 16 martie 2007. *Aula Academiei Române, București*. Acad. Dan Berindei, vicepreședinte al Academiei Române, rostind o alocuțiune la Sesiunea omagială consacrată împlinirii a 125 de ani de la nașterea lui Nicolae Titulescu.
7. 16 martie 2007. *Aula Academiei Române, București*. Dl. Lucian Leuștean, secretar general al Ministerului Afacerilor Externe, prezentând alocuțiunea elaborată de dl. Valentin Naumescu, secretar de stat în Ministerul Afacerilor Externe, pentru

Sesiunea omagială consacrată împlinirii a 125 de ani de la nașterea lui Nicolae Titulescu.

8. *16 martie 2007. Aula Academiei Române, București.* Dl. Lucian Leuștean, secretar general al Ministerului Afacerilor Externe, prezentând alocuțiunea elaborată de dl. Valentin Naumescu, secretar de stat în Ministerul Afacerilor Externe, pentru Sesiunea omagială consacrată împlinirii a 125 de ani de la nașterea lui Nicolae Titulescu.
9. *16 martie 2007. Aula Academiei Române, București.* Dl. Lucian Leuștean, secretar general al Ministerului Afacerilor Externe, prezentând alocuțiunea elaborată de dl. Valentin Naumescu, secretar de stat în Ministerul Afacerilor Externe, pentru Sesiunea omagială consacrată împlinirii a 125 de ani de la nașterea lui Nicolae Titulescu.
10. *16 martie 2007. Aula Academiei Române, București.* Prof. univ. dr. Adrian Năstase, președintele Fundației Europene Titulescu, rostind o alocuțiune la Sesiunea omagială consacrată împlinirii a 125 de ani de la nașterea lui Nicolae Titulescu.
11. *16 martie 2007. Aula Academiei Române, București.* Prof. univ. dr. Adrian Năstase, președintele Fundației Europene Titulescu, rostind o alocuțiune la Sesiunea omagială consacrată împlinirii a 125 de ani de la nașterea lui Nicolae Titulescu.
12. *16 martie 2007. Aula Academiei Române, București.* Prof. univ. dr. Adrian Năstase, președintele Fundației Europene Titulescu, rostind o alocuțiune la Sesiunea omagială consacrată împlinirii a 125 de ani de la nașterea lui Nicolae Titulescu.
13. *16 martie 2007. Aula Academiei Române, București.* Prof. univ. dr. Adrian Năstase, președintele Fundației Europene Titulescu, și acad. Ionel Haiduc, președintele Academiei Române, la Sesiunea omagială consacrată împlinirii a 125 de ani de la nașterea lui Nicolae Titulescu.
14. *16 martie 2007. Aula Academiei Române, București.* Vedere din Aula Academiei Române la Sesiunea omagială consacrată împlinirii a 125 de ani de la nașterea lui Nicolae Titulescu. În primul rând (de la stânga la dreapta), prof. George G. Potra, director executiv al Fundației Europene Titulescu.

15. *16 martie 2007. Aula Academiei Române, București. Vedere din Aula Academiei Române la Sesiunea omagială consacrată împlinirii a 125 de ani de la nașterea lui Nicolae Titulescu.*
16. *16 martie 2007. Aula Academiei Române, București. Vedere din Aula Academiei Române la Sesiunea omagială consacrată împlinirii a 125 de ani de la nașterea lui Nicolae Titulescu.*

Captions to Illustrations

1. *March 16, 2007. Assembly hall of the Romanian Academy, Bucharest.* Acad. Ionel Haiduc, President of the Romanian Academy, delivering the opening speech at the Homage-paying Session dedicated to the celebration of 125 years since Nicolae Titulescu's birth.
2. *March 16, 2007. Assembly hall of the Romanian Academy, Bucharest.* Acad. Ionel Haiduc, President of the Romanian Academy, delivering the opening speech at the Homage-paying Session dedicated to the celebration of 125 years since Nicolae Titulescu's birth.
3. *March 16, 2007. Assembly hall of the Romanian Academy, Bucharest.* Acad. Ionel Haiduc, President of the Romanian Academy, delivering the opening speech at the Homage-paying Session dedicated to the celebration of 125 years since Nicolae Titulescu's birth.
4. *March 16, 2007. Assembly hall of the Romanian Academy, Bucharest.* Acad. Dan Berindei, Vice-president of the Romanian Academy, delivering his Address at the Homage-paying Session dedicated to the celebration of 125 years since Nicolae Titulescu's birth.
5. *March 16, 2007. Assembly hall of the Romanian Academy, Bucharest.* Acad. Dan Berindei, Vice-president of the Romanian Academy, delivering his Address at the Homage-paying Session dedicated to the celebration of 125 years since Nicolae Titulescu's birth.
6. *March 16, 2007. Assembly hall of the Romanian Academy, Bucharest.* Acad. Dan Berindei, Vice-president of the Romanian Academy, delivering his Address at the Homage-paying

Session dedicated to the celebration of 125 years since Nicolae Titulescu's birth.

7. *March 16, 2007. Assembly hall of the Romanian Academy, Bucharest.* Mr. Lucian Leuştean, Secretary-general of the Ministry of Foreign Affairs, presenting the Address prepared by Mr. Valentin Naumescu, Secretary of State at the Ministry of Foreign Affairs, for the Homage-paying Session dedicated to the celebration of 125 years since Nicolae Titulescu's birth.
8. *March 16, 2007. Assembly hall of the Romanian Academy, Bucharest.* Mr. Lucian Leuştean, Secretary-general of the Ministry of Foreign Affairs, presenting the Address prepared by Mr. Valentin Naumescu, Secretary of State at the Ministry of Foreign Affairs, for the Homage-paying Session dedicated to the celebration of 125 years since Nicolae Titulescu's birth.
9. *March 16, 2007. Assembly hall of the Romanian Academy, Bucharest.* Mr. Lucian Leuştean, Secretary-general of the Ministry of Foreign Affairs, presenting the Address prepared by Mr. Valentin Naumescu, Secretary of State at the Ministry of Foreign Affairs, for the Homage-paying Session dedicated to the celebration of 125 years since Nicolae Titulescu's birth.
10. *March 16, 2007. Assembly hall of the Romanian Academy, Bucharest.* Professor Adrian Năstase, PhD, President of the Titulescu European Foundation, delivering his Address at the Homage-paying Session dedicated to the celebration of 125 years since Nicolae Titulescu's birth.
11. *March 16, 2007. Assembly hall of the Romanian Academy, Bucharest.* Professor Adrian Năstase, PhD, President of the Titulescu European Foundation, delivering his Address at the Homage-paying Session dedicated to the celebration of 125 years since Nicolae Titulescu's birth.
12. *March 16, 2007. Assembly hall of the Romanian Academy, Bucharest.* Professor Adrian Năstase, PhD, President of the Titulescu European Foundation, delivering his Address at the Homage-paying Session dedicated to the celebration of 125 years since Nicolae Titulescu's birth.

13. *March 16, 2007. Assembly hall of the Romanian Academy, Bucharest.* Professor Adrian Năstase, PhD, President of the Titulescu European Foundation, and Acad. Ionel Haiduc, President of the Romanian Academy, at the Homage-paying Session dedicated to the celebration of 125 years since Nicolae Titulescu's birth.
14. *March 16, 2007. Assembly hall of the Romanian Academy, Bucharest.* View of Assembly hall of the Romanian Academy, at the Homage-paying Session dedicated to the celebration of 125 years since Nicolae Titulescu's birth. In the first row (l-to-r), Prof. George G. Potra, Executive Director of the Titulescu European Foundation.
15. *March 16, 2007. Assembly hall of the Romanian Academy, Bucharest.* View of Assembly hall of the Romanian Academy, at the Homage-paying Session dedicated to the celebration of 125 years since Nicolae Titulescu's birth.
16. *March 16, 2007. Assembly hall of the Romanian Academy, Bucharest.* View of Assembly hall of the Romanian Academy, at the Homage-paying Session dedicated to the celebration of 125 years since Nicolae Titulescu's birth.

Légendes des photos

1. 16 mars 2007. *Amphithéâtre de l'Académie roumaine, Bucarest.* L'académicien Ionel Haiduc, président de l'Académie roumaine, prononçant l'allocution d'ouverture à la session consacrée au 125e anniversaire de la naissance de Nicolae Titulescu.
2. 16 mars 2007. *Amphithéâtre de l'Académie roumaine, Bucarest.* L'académicien Ionel Haiduc, président de l'Académie roumaine, prononçant l'allocution d'ouverture à la session consacrée au 125e anniversaire de la naissance de Nicolae Titulescu.
3. 16 mars 2007. *Amphithéâtre de l'Académie roumaine, Bucarest.* L'académicien Ionel Haiduc, président de l'Académie roumaine, prononçant l'allocution d'ouverture à la session consacrée au 125e anniversaire de la naissance de Nicolae Titulescu.
4. 16 mars 2007. *Amphithéâtre de l'Académie roumaine, Bucarest.* L'académicien Dan Berindei, vice-président de l'Académie roumaine, prononçant son l'allocution à la session consacrée au 125e anniversaire de la naissance de Nicolae Titulescu.
5. 16 mars 2007. *Amphithéâtre de l'Académie roumaine, Bucarest.* L'académicien Dan Berindei, vice-président de l'Académie roumaine, prononçant son l'allocution à la session consacrée au 125e anniversaire de la naissance de Nicolae Titulescu.
6. 16 mars 2007. *Amphithéâtre de l'Académie roumaine, Bucarest.* L'académicien Dan Berindei, vice-président de l'Académie roumaine, prononçant son l'allocution à la session consacrée au 125e anniversaire de la naissance de Nicolae Titulescu.
7. 16 mars 2007. *Amphithéâtre de l'Académie roumaine, Bucarest.* M. Lucian Leuştean, secrétaire général au ministère des

Affaires étrangères, présentant l'allocution écrite par M. Valentin Naumescu, secrétaire d'État au ministère des Affaires étrangères pour la session consacrée au 125e anniversaire de la naissance de Nicolae Titulescu.

8. *16 mars 2007. Amphithéâtre de l'Académie roumaine, Bucarest.* M. Lucian Leuştean, secrétaire général au ministère des Affaires étrangères, présentant l'allocution écrite par M. Valentin Naumescu, secrétaire d'État au ministère des Affaires étrangères pour la session consacrée au 125e anniversaire de la naissance de Nicolae Titulescu.
9. *16 mars 2007. Amphithéâtre de l'Académie roumaine, Bucarest.* M. Lucian Leuştean, secrétaire général au ministère des Affaires étrangères, présentant l'allocution écrite par M. Valentin Naumescu, secrétaire d'État au ministère des Affaires étrangères pour la session consacrée au 125e anniversaire de la naissance de Nicolae Titulescu.
10. *16 mars 2007. Amphithéâtre de l'Académie roumaine, Bucarest.* Prof. univ. dr. Adrian Năstase, président de la Fondation européenne Titulescu, prononçant son l'allocution à la session consacrée au 125e anniversaire de la naissance de Nicolae Titulescu.
11. *16 mars 2007. Amphithéâtre de l'Académie roumaine, Bucarest.* Prof. univ. dr. Adrian Năstase, président de la Fondation européenne Titulescu, prononçant son l'allocution à la session consacrée au 125e anniversaire de la naissance de Nicolae Titulescu.
12. *16 mars 2007. Amphithéâtre de l'Académie roumaine, Bucarest.* Prof. univ. dr. Adrian Năstase, président de la Fondation européenne Titulescu, prononçant son l'allocution à la session consacrée au 125e anniversaire de la naissance de Nicolae Titulescu.
13. *16 mars 2007. Amphithéâtre de l'Académie roumaine, Bucarest.* Prof. univ. dr. Adrian Năstase, président de la Fondation européenne Titulescu, et l'académicien Ionel Haiduc, président de l'Académie roumaine, à la session consacrée au 125e anniversaire de la naissance de Nicolae Titulescu.
14. *16 mars 2007. Amphithéâtre de l'Académie roumaine, Bucarest.* Vue de l'Amphithéâtre de l'Académie roumaine pendant la session consacrée au 125e anniversaire de la naissance de

Nicolae Titulescu. Au premier rang (de gauche à droite),
prof. George G. Potra, directeur exécutif de la Fondation
européenne Titulescu.

15. *16 mars 2007. Amphithéâtre de l'Académie roumaine, Bucarest.*
Vue de l'Amphithéâtre de l'Académie roumaine pendant
la session consacrée au 125e anniversaire de la naissance de
Nicolae Titulescu.
16. *16 mars 2007. Amphithéâtre de l'Académie roumaine, Bucarest.*
Vue de l'Amphithéâtre de l'Académie roumaine pendant
la session consacrée au 125e anniversaire de la naissance de
Nicolae Titulescu.